

У юбілейны год Вялікай Перамогі Мінск упрыгожыцца яшчэ адным знакам памяці. Адкрыецца помнік Герою Савецкага Саюза Іону Солтысу. Ён паўстане на вуліцы імя героя. Па нацыянальнасці Іон Солтыс малдаванін. Браў удзел у руху супраціву акупантам, а потым як баец у Чырвонай Арміі вызваляў ад нацыстаў Еўропу. Загінуў паўтарыўшы подзвіг Аляксандра Матросова — закрыўшы сабой амбразуру варожага ДОТа. Над помнікам герою працуе беларускі скульптар Хізры Асадулаеў. Перш чым распачаць з ім гаворку пра творчую работу, наш карэспандэнт запытаўся пра жыццёвыя абставіны, якія прывялі дагестанца ў Беларусь.

ст. 6

“Мяне ў Беларусь прывёў Бог...”

Да 75-годдзя Вялікай Перамогі

У працэсе стварэння помніка.

3 Вялікаднём усіх, хто адзначае свята 12 красавіка!

Art-блог

ЖЫЦЦЁ НА “ДРУГІМ ДЫХАННІ”

У Галерэі Шчамялёва пастаянную экспазіцыю складаюць класічныя творы мэтра, што трывала ўвайшлі ў анталогію беларускага выяўленчага мастацтва. У тым ліку і прысвечаныя Вялікай Айчыннай.

ст. 8 — 9

Prof-партфолія

А З ПЫЛАСОСА БУБЕН ВЫПІЛІЎ...

У родным горадзе Аляксандр Блахін чалавек прыкметны — на гарадскіх святах яго можна ўбачыць не толькі на сцэне, але і проста на вуліцы — з мноствам цікавых і дзіўных інструментаў

ст. 12

Віншаванне Прэзідэнта з Уваскрэсеннем Хрыстовым хрысціянам Беларусі, якія святкуюць Вялікдзень 12 красавіка 2020 года

Дарагія суайчыннікі!

Ад усёй душы віншую вас з Уваскрэсеннем Хрыстовым.

Светлыя дні гэтага вялікага свята нагадваюць нам аб выратавальнай надзеі, стваральнай міласэрнасці і ўсёабдымнай любові, напаўняюць сэрца хрысціянскай мудрасцю.

Мы шчыра дапамагам бліжнім, абараняем слабых, аб'ядноўваемся перад тварам выпрабаванняў. І з новымі

сіламі ствараем будучыню, у якой ёсць дастойнае месца кожнаму чалавеку.

Няхай узвышаныя імкненні да добра і справядлівасці застануцца непарушным фундаментам міру і згоды ў беларускім грамадстве, а святочны велікодны настрой цягнецца як мага даўжэй.

Хачу пажадаць вам душэўнай цеплыні, узаемаразумення ў сямейным асяроддзі, поспехаў ва ўсіх справах.

Аляксандр ЛУКАШЭНКА

Анлайн-экскурсія ў супрэматызм

15 красавіка — Сусветны дзень мастацтва. І менавіта гэтым вечарам завяршаецца выстава Лазара Хідэкеля “Нас зразумеюць праз 100 гадоў” у Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі. Відэасервіс VOKA падрыхтаваў падарунак для аматараў супрэматызму і прыхільнікаў мастацтва ва ўсім свеце: адразу пасля закрыцця выставы для наведвальнікаў на экскурсію па ёй можна будзе выправіцца ў рэжыме анлайн.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Правядзе анлайн-экскурсію адна з куратараў выставы, загадчыца аддзела сучаснага беларускага мастацтва Нацыянальнага мастацкага музея, кандыдат мастацтвазнаўства Кацярына Ізафатава. І гэта будзе не “спрынтарскі забег” з мільгаценнем “карцінак”, а даволі падрабязны расповед пра самога Лазара Хідэкеля — уладжэнца Віцеб-

ска, выхаванца Марка Шагала і Казіміра Малевіча ў Віцебскім народным мастацкім вучылішчы, пра яго творчасць, супрэматычную архітэктуру, заснавальнікам якой быў Хідэкець, і, шырэй, пра мастацкае аб'яднанне УНОВИС, да 100-годдзя якога ладзілася выстава.

Нават калі вы мелі магчымасць пазнаёміцца з творами Лазара Хідэкеля ў музеі, не прапусціце дадатковую магчымасць убачыць гэта яшчэ раз — разам са спецыялістам. А галоўнае — да гэтай выставы ў азначаны час зможа далучыцца ўвесь свет.

К

Па вядомых сёння абставінах былі адменены міжнародныя навуковыя канферэнцыі, якія Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі традыцыйна ладзіць у сакавіку — красавіку. Затое узнікла новая форма конкурсу студэнцкіх работ. Сярод заяўленых тэм — творчасць кампазітара ваеннага часу, музычныя творы ваеннай тэматыкі, педагогі-ўдзельнікі Вялікай Айчыннай. Вынікі конкурсу будуць падведзены да 75-годдзя Перамогі.

Надзея БУНЦЭВІЧ

— Такого роду конкурс, — расказала кіраўнік Студэнцкага навукова-творчага таварыства Акадэміі музыкі, кандыдат

Хіт-парад даследчыкаў

мастацтвазнаўства, дацэнт Ала Ціхамірава, — праводзіцца ў нас упершыню. Раней нашы студэнты і магістранты ўдзельнічалі і перамагалі ў разнастайных рэспубліканскіх і міжнародных спаборніцтвах, што ладзіліся па-за межамі нашай навучальнай установы. Дык чаму б і нам не арганізаваць штосьці падобнае? Дух творчага спаборніцтва вельмі блізка моладзі, конкурс дапамагае арыентавацца на лепшых. І ўжо адно тое, што было даслана больш за 80 заявак, — паказальнік запатрабаванасці. Прыемна, што ёсць удзельнікі з Расіі — Санкт-Пецярбурга, Саратава, з абласных цэнтраў — Брэста, Гродна, Магілёва.

Канкурсанты падзелены на пяць катэгорый: навучэнцы сярэдніх спецыяльных устаноў, студэнты-музыказнаўцы, студэнты іншых музычных спецыяльнасцяў, ма-

гістранты, замежныя ўдзельнікі. Членамі журы выступяць вядучыя спецыялісты ў галіне музычнага мастацтва, прафесура Акадэміі музыкі. Работы пройдучы папярэдняю праверку і будуць дасылацца ім па электроннай пошце — вядома, без пазначаных імёнаў аўтараў і навуковых кіраўнікоў. Распрацаваны крытэрыі адзнак, шкала балаў. Але нават папярэдні агляд дасланных работ дазваляе ацаніць шырокі ахоп навуковых інтарэсаў будучых спецыялістаў. Бо тут і беларуская музыка, і фальклор, еўрапейскае і сусветнае мастацтва, пытанні музычнай педагогікі і выканальніцкага майстэрства і, зразумела, тэматыка Вялікай Айчыннай вайны і Перамогі. Падрастаюць новыя пакаленні зацікаўленых, дапытлівых маладых даследчыкаў — і гэта радуе.

К

13 красавіка 2020 г. а 16 гадзіне ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры ў межах праекта “Чытаем класіку разам” распачынаецца анлайн-чытанне рамана У.Караткевіча “Каласы пад сярпом тваім”, прымеркаванае да святкавання 90-годдзя з дня нараджэння класіка сучаснай беларускай літаратуры.

Далучайцеся!

Падтрымаць акцыю адгукнуліся вядомыя артысты, культурныя і грамадскія дзеячы, журналісты і бізнэсоўцы Беларусі.

Кожны з удзельнікаў па чарзе на працягу двух тыдняў прачытае па адной з частак вядомага рамана, каб паказаць, што мы адзіны народ, мы побач і разам, мы шануем сваю культурную і памятаем гістарычную

спадчыну, ганарымся тым, што мы БЕЛАРУСЫ.

Чытанне рамана, якое адбудзецца ў залах Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры, можна глядзець з 13 па 29 красавіка а 16 гадзіне на канале YouTube: <https://www.youtube.com/channel/UCsLvZ2XX8Ppuh2uRfYHbFQ/featured> альбо знайсці ў сацыяльных сетках Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры.

Запрашаем далучацца да нашай анлайн-акцыі, пазначаючы хэштэг: #чытаем_класіку_разам.

Увага! Аб'ява!*

Установа адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў”

аб'яўляе конкурс на замяшчэнне пасада прафесарска-выкладчыцкага складу:

- дацэнт кафедры сцэнічнай мовы, вакалу і пластычных дысцыплін;
- дацэнт кафедры прамысловага дызайну;
- старшы выкладчык кафедры інтэр'ера і абсталявання;
- старшы выкладчык кафедры рэжысуры кіно і тэлебачання;
- старшы выкладчык кафедры тэорыі і гісторыі дызайну;
- старшы выкладчык кафедры прамысловага дызайну.

Тэрмін падачы заяў — адзін месяц з дня апублікавання аб'явы. Заявы і дакументы, згодна з Палажэннем аб конкурсе, падаваць на імя рэктара Акадэміі на адрас: 220012, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 81, аддзел кадраў, тэлефон 366-93-41.

Сёння вядомаму кампазітару і музыканту Алегу Молчану павінна было споўніцца 55 гадоў. Ён не дажыў да свайго юбілею некалькі месяцаў, але рыхтавацца да гэтай даты пачаў даўно. Днямі былі прэзентаваны новыя кампакт-дыскі з яго песнямі, выдадзеныя знакамітай расійскай фірмай “Мелодыя”.

Надзея БУНЦЭВІЧ / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

МУЗЫКА ЯК ЖЫЦЦЁ

— Людзі нікуды не сыходзяць, — сказаў у рэжыме анлайн-сувязі ў час прэс-канферэнцыі генеральны дырэктар фірмы “Мелодыя” Андрэй Крычэўскі. — Яны проста змяняюць форму жыцця. Для мяне Олег не сышоў. Бо гучаць яго песні — і тым працягваецца ягонае жыццё. Ён заўсёды быў вельмі пазітыўным чалавекам, з ім было лёгка. І я ўпэўнены, што мы можам адчуць гэта ў яго творах — асабліва ў тых песнях, якія выконвае Ірына Відава. Яна вельмі добра яго ведае і разумее, таму заўжды надзвычай дакладна перадае эмоцыі, якія Олег заклаў у свае творы. Дзякуй ёй за творчасць і ўсё тое, што яна робіць у памяць пра Алега. Гэта вялікі кампазітар, значны чалавек у музычнай гісторыі Беларусі. І вельмі важна, каб пра яго ведалі і памяталі.

не сарваць намечаныя даты. Першапачаткова альбом “На адной хвалі” павінен быў складацца з песень Алега толькі ў маім выкананні. Сапраўды, усе песні ў маім рэпертуары — выключна майго мужа. Яны вельмі далёкія ад “Песняроў”, зусім іншыя і па стылю, і па тэматыцы. Але і ў гэтым напрамку Алега чакаў поспех, бо яго кампазіцыі гучалі на ўсіх радыёстанцыях, уваходзілі ў ратацыі, перамагалі, атрымлівалі ўзнагароды. Да прыкладу, песня “Думала” атрымала радыёпрэмію “Залатое вухо”. Песня “У апошні раз” была ўганаравана прызам глядацкіх сімпатый Нацыянальнай музычнай прэміі. А беларускамоўны “Карабель маёй краіны” на словы Алеся Ліпая прынёс лаўрэатскае званне Міжнароднага фестывалю-конкурсу патрыятычнай песні “Чырвоны гваздік” імя Іосіфа Кабзона ў Маскве. Пасля

— Кантракт на выданне, — пракаментавала падзею і падзялілася ўспамінамі ўдава Алега Молчана, спявачка і паэтка Ірына Відава, — быў заключаны амаль паўтары гады таму, яшчэ ў лістападзе 2018-га. І Олег адразу пачаў працу, працягваючы яе літаральна да апошніх дзён жыцця. Большая частка работы ажыццяўлялася ў нашай студыі, ён усё рабіў сам. На студыі “Рэй рэкардс” у Маскве было толькі звыдзенне гуку, гэтым займаўся Сяргей Лаготкін. Олег ставіўся да гэтага праекту вельмі і вельмі адказна. І ўвогуле стараўся кожны дзень свайго жыцця напоўніць музычным сэнсам, пражыць не марна. Прыяду такі прыклад. Летась у ліпені ён быў ужо на лячэнні ў Бараўлянах — у Рэспубліканскім навукова-практычным цэнтры анкалогіі і медыцынскай радыялогіі імя Аляксандрава. Але дамовіўся, каб на некаторы час яму дазволілі вярнуцца дадому, у студыю. Бо хацеў запісаць песню “У горадзе дажджы”, да якой зрабіў новую аранжыроўку. Але ў гэтай аранжыроўцы — ні кроплі змроку, толькі святло. Магчыма, менавіта праца была яго выратаваннем. І ён, нягледзячы на складаныя абставіны, не хацеў нікога падводзіць, імкнуўся ўкласціся ў запланаваны тэрмін, а

смерці Алега я дазволіла сабе крыху змяніць канцэпцыю альбома “На адной хвалі”: дадала туды наш спеўны дует — песню “Талісман”. Сімвалічна не толькі тое, што мы выконваем яе разам, але і сама назва: наш творчы і сямейны тандэм таксама ўспрымаецца як свайго роду талісман. Таму змянілася і вокладка кампакт-дыска: мы на ёй разам з Алегам. І гэты альбом, і ўсё, што я раблю апошнім часам, — маё прысвячэнне Алегу.

НА “ПЕСНЯРОўСКАЙ” ХВАЛІ

Кампакт-дыск “Ірына Відава і Олег Молчан. На адной хвалі” аказаўся не адзіным творчым прынашэннем да юбілею майстра. Фірма “Мелодыя” падрыхтавала таксама калекцыйныя вінілавыя дыскі (на іх зноў вяртаецца мода) і падвойны кампакт-альбом “Алег Молчан. “Песняры”, песні, апрацоўкі”. Спалучэнне “Молчан — “Песняры” невыпадковае. І ахоплівае яно далёка не адну “Малітву”, напісаную на словы Янкі Купалы і вядомую найперш па выкананні самога Уладзіміра Мулявіна. У гэтым ансамблі Молчан працаваў больш за дзесяцігоддзе, быў яго першым музычным кіраўніком: такая пасада з'явілася ў ка-

КУЛЬТУРА ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) ВЫДАЕЦА З КАСТРЫЧНІКА 1991 ГОДА.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адказны сакратар — Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў:** Яўген РАГІН, **аглядальнікі рэдакцыі:** Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Алег КІЛІМА, Надзея КУДРЭЙКА, Антон РУДАК, Ілья СВІРЫН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнт:** Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, **мастацкі рэдактар** — Наталія ОВАД; **карэктар** — Таццяна ПАШЭНЬКА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.

Дырэктар — СЛАБОДЗІЧ Ірына Аляксееўна; **першы намеснік дырэктара** — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнаасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.

© “Культура”, 2020. Наклад 3403. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падыскана ў друку 10.04.2020 у 18.00. Замова 1130.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. 220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.

Падчас прэзентацыі.

На хвалі Молчана і немаўчання

лектыве акурат у 1998 годзе і прызначалася менавіта для яго. Увогуле ж, супрацоўніца з “Песнярамі” ён пачаў з 1989-га. У цыкл канцэртаў да 20-годдзя знакамітага ВІА пад кіраўніцтвам Уладзіміра Мулявіна ўвайшла і рок-праграма Алега Молчана на вершы Аляксандра Лягчылава “Ave sole, альбо Слова Скарыны”. Дарэчы, яна была першай, якую Алег стварыў для “Песняроў”, і атрымала ўзнагароду ў 1990-м на колішнім Рэспубліканскім конкурсе кампазітараў да 500-годдзя Скарыны — у намінацыі “Творы буйной формы”. Так што медаль Францыска Скарыны, атрыманы кампазітарам і музыкантам значна пазней, у 2018 годзе, мае самую непасрэдную сувязь з гэтым беларускім асветнікам.

— Калісьці фірма “Мелодыя”, — распавёў заслужаны артыст Беларусі Анатоль Кашапараў, — выдавала запісы “Песняроў” мільённымі тыражамі, на той час яшчэ на грампластінках. Добра, што яна і цяпер не забывае беларусаў, бо попыт на нашу творчасць захоўваецца. Калі ў ансамбль прыйшоў Алег Молчан, ён рабіў менавіта такія аранжыроўкі, якія і былі тады патрэбны “Песнярам”: вельмі далікатна захоўваў лепшыя традыцыі

калектыва і разам з тым надаваў песням сучаснае гучанне.

— Безумоўна, Алег Молчан стварыў для “Песняроў” сапраўдныя шэдэўры, — падкрэсліў беларускі спявак Вадзім Касенка, які каля 15 гадоў быў удзельнікам ансамбля Уладзіміра Мулявіна. — Прыхільнікі калектыву даўно чакаюць гэтыя запісы. Дзе мы ні выступалі б: у Расіі, Германіі, ЗША — у нас паўсюль запытвалі такія альбомы. А тыя аранжыроўкі, якія былі зроблены Алегам у 1990-я, і дагэтуль гучаць свежа, вельмі сучасна, яны не страцілі сваёй актуальнасці, хача менавіта такое “ўбранне” звычайна выдае дакладную “храналогію” той ці іншай песні.

ДУХ НАВАТАРСТВА

— Менавіта Алег, — дадае Ірына Відава, — пачаў спалучаць беларускую народную песню з рэпам, які ў 1990-я яшчэ толькі-толькі пачынаў у нас распаўсюджвацца. Сёння такі сінтэз лічыцца чымсьці цалкам натуральным. І гэта толькі дадаткова сведчыць, што Алег быў тым наватарам, які бачыў на дзесяць крокаў наперад. Няправільна лічыць яго толькі песенным кампазітарам і аранжыроўшчыкам. Ён жа быў цудоўным джазавым піяністам (дарэчы, яго

таму і запрасілі ў “Песняры”, што ўжо ведалі гэты ягоны талент — у звязцы з кампазітарскім), пісаў харавыя творы. А свой першы харавы цыкл — “Я нясу вам дар” на словы Янкі Купалы — Алег Молчан стварыў яшчэ тады, калі служыў у войску. Потым гэтую партытуру выконваў хор Белтэлерадыекампаніі, што ўжо само па сабе можа лічыцца прызнаннем з боку акадэмічных музыкантаў. Акрамя ўласна кампазітарскай і музычнай дзейнасці, Алег меў шэраг грамадскіх абавязкаў. І таксама ставіўся да іх вельмі і вельмі сур’ёзна, з усёй адказнасцю. Так, ён адным з першых пачаў паглыбляцца ў тонкасці аўтарскага права, быў старшынёй аўтарскага савета Нацыянальнага ўласнасці. Гэтая грань яго дзейнасці таксама атрымала прызнанне не толькі ў нас, але і за межамі. Еўразійская канфедэрацыя таварыстваў праваўладальнікаў, якая была створана ў Маскве і з’яўдала прадстаўнікоў не толькі Беларусі і Расіі, але і Азербайджана, Арменіі, Казахстана, Кіргізіі, абрала яго сваім прэзідэнтам. А нездоўга да смерці Алег быў узнагароджаны Залатым медалём Сусветнай арганізацыі інтэлектуальнай маёмасці — за поспехі ў творчасці і развіцці аўтарскага права.

цыкл Алега Молчана “Я нясу вам дар” — і гэтыя словы Янкі Купалы сталі шмат у чым сімвалічнымі, акцэнтуючы ўвагу на творчым прынашэнні аўтараў свайму народу. Купалавы радкі натхнілі кампазітара на стварэнне не толькі згаданага цыкла, але і пазнейшай песні “Малітва”, якая стала ўспрымацца своеасаблівым гімнам-абяргам Беларусі. Прагучаць у гэтым канцэрце і прэм’еры духоўных твораў Алега Молчана. Гэта Трапар Божай Маці “Усецарыца” і “Ойча наш”.

Сярод выканаўцаў — мітрапалічы хор Мінскага Свята-Духава кафедральнага сабора пад кіраўніцтвам Віталія Сабалеўскага, акадэмічны хор Белтэлерадыекампаніі на чале з Андрэем Саўрыцкім, вакальны ансамбль “Чысты голас”, гурт “Бай Сіці”, ансамбль “Гуляй, казак!”, а таксама такія вядомыя салісты-“песняроўцы”, як заслужаны артыст Беларусі Анатоль Кашапараў, Вадзім Касенка. Весці абодва канцэрты будзе ўдава Алега Молчана — спявачка Ірына Відава.

ПАМЯЦЬ

— Здаецца цяпер, пасля смерці Алега, — працягвае Ірына Відава, — мы з ім не толькі не разлучыліся, але і сталі яшчэ бліжэйшымі адзін да аднаго. Здаецца, ён побач са мной заўсёды, кожнае імгненне — мы не расстаемся ні на хвіліну, бо я займаюся ўпарадкаваннем яго архіваў: разбіраю ноты, фотаздымкі, іншыя дакументы, аўдыё- і відэазапісы. Творчыя людзі не заўсёды раскладаюць усё “па палічках”, звычайна гэта робяць нашчадкі, даследчыкі. Бо захаванне памяці — гэта найперш выданне і папулярызаванне творчасці, каб тая магла даходзіць да ўсё новых пакаленняў аматараў музыкальнага мастацтва. Цяперашні

выпуск кампакт-дыскаў — толькі невялікая частка такой працы. Музыкай Алега Молчана зацікавілася нотнае выдавецтва “Кампазітар” у Санкт-Пецярбургу, якое з’яўляецца адным з самых прэстыжных, вядомых яшчэ з савецкіх часоў. Там будуць надрукаваны не толькі клавіры яго песень, але і харавыя партытуры, фартэпіянная творы. Пачалася праца па стварэнні сайта Алега Молчана, магу назваць яго ўжо зараз — olegmolchan.com. Ведаю, некаторыя кампазітары самі замаўляюць свае інтэрнэт-платформы, Алегу ж было не да таго. Значыць, мой першы асабісты абавязак — давесці ўсё да ладу. Канешне, музыка павінна гучаць. Так і будзе! Да цяперашняга юбілею ладзяцца два канцэрты, якія можна будзе паглядзець у тэлефіры [больш падрабязна пра гэта глядзіце ў матэрыяле на старонцы 2 гэтага нумара “К” — Н.Б.]. На Міжнародным фестывалі-конкурсе патрыятычнай песні “Чырвоны гваздік” імя Кабзона сёлета заснаваны яшчэ адзін спецыяльны прыз — імя Алега Молчана. Заснаваны, у тым ліку, і маімі намаганнямі. Імя і творчасць Алега працягваюць жыць — значыць, жыве ў іх і ён.

Раскадроўка

Пяць адценняў мары Валерыя Рубінчыка

Да 80-годдзя з дня нараджэння кінарэжысёра

Сінефіл, творца “рэдкай каштоўнасці чалавечай”, Сапфірчык, Фелінчык, эрудыт, аўтар, які “будаваў уласнае творчае жыццё, каб жыць у зоне годнасці”... Усе гэтыя выразы датычацца кінематаграфіста, які адкрыў беларускаму кіно дзверы ў свет выдумкі і ілюзіі. Валерый Давыдавіч Рубінчык — рэжысёр такіх стужак, як “Дзікае паляванне караля Стаха”, “Вянок санетаў”, “Апошняя лета дзяцінства”, “Культпаход у тэатр”, “Кіно пра кіно”, — аўтар-філосаф і аўтар-паэт. 17 красавіка творцу, які зрабіў неверагодны ўнёсак у беларускае кіно, споўнілася б 80 гадоў. Самае лепшае, чым можна скарыстацца ў знак пашаны да майстра — перагледзець яго стужкі. Такую задачу я і паспрабавала сабе паставіць, абраўшы пяць (не)галоўных стужак Валерыя Рубінчыка.

Фота з архіва М. Сегіды

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

А дразу шчыра прызнаюся: мая задача з трэскам правалілася. Бо вызначыць негалоўныя стужкі ў Валерыя Давыдавіча аказалася складана. Так, вяршыня яго творчасці з’яўляецца “Дзікае паляванне караля Стаха”, “Вянок санетаў”, але ці можна, скажам, назваць негалоўнымі “Культпаход у тэатр”, ці “Апошняя лета дзяцінства”, ці нават дэбют майстра “Чырвоны агітатар Трафім Глушкоў”? Таму выбарку фільмаў можна лічыць цалкам умоўнай, хутчэй спробай прасачыць творчую эвалюцыю майстра і яго ўспрыманне свету праз кіно: ад яго ранніх работ — да апошніх.

1. “ЧЫРВОНЫ АГІТАТОР ТРАФІМ ГЛУШКОЎ” (1969)

Гэту дэбютную карціну Валерыя Рубінчыка называю пачаткам і стрыжнем усяго, — візітоўкай майстра накішталт “400 удараў” Труфо, “Іванава дзяцінства” Таркоўскага, у якой адразу вызначаўся аўтарскі почырк рэжысёра.

У аснове 39-хвіліннай навелы — апавед Усевалада Іванова пра маладога кінамеханіка, чырвонаармейца Трафіма Глушкава, які нясе справу рэвалюцыі ў масы сродкамі кіно. У рэпертуары хлопца, што цікава, два фільмы “буржуазнага кішталту” — “Улада плоці” і “Казкі кахання ракавога”, ды яшчэ — “рэвалюцыйны сюрпрыз”. Вагон, у якім чырвонаармеец паказвае “фільму”, па недарэчнасці адстаў ад цягніка — і хлопец вымушаны прыдумляць, як яму даехаць да патрэбнага пункту.

Тое, што аўтар навелы абагаўляе кіно — бачна, лічыць, з першага кадра, калі “вока” кінаапарата “глядзіць” прама на глядача, дэманструючы кінахроніку часоў Грамадзянскай вайны. Кіно ў кіно — адзін з любімых стылістычных прыёмаў рэжысёра — з’яўляецца ўжо тут (хоць нават і ў ранейшых кароткаметражках): Трафім падчас падарожжа паказвае нямыя карціны сваёй спадарожніцы — медсястры Каці, — у кадры з’яўляюцца інтэрцітры, якія пазней, як элемент кінамовы, будуць выкарыстаны і ў іншых стужках. Зяўляе пра сваю моц у дэбюце і хроніка: менавіта яна першай “стрэліць” у белавардзейцаў, — белья адчуоць у выступленнях экранных балышавікоў пагрозу, і пачнуць страляць у адказ — у кінапалатно.

Прынесці дар

Як паведамліла прэс-служба Нацыянальнай дзяржаўнай тэлерадыекампаніі Беларусі, да 55-годдзя з дня нараджэння кампазітара і музыканта Алега Молчана тэлеканал БТ-3 падрыхтаваў два канцэрты яго твораў.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Першая вечарына “Алег Молчан — 55” будзе паказана акурат у дзень юбілею, 11 красавіка, і з’яднае эстраднае і джазавыя кампазітара. Другая пройдзе роўна праз тыдзень і будзе прысвечана харавой творчасці. Назву ёй даў харавы

Пытанні аховы гісторыка-культурнай спадчыны ўсё часцей выклікаюць зацікаўленасць у нашым грамадстве. У розных кутках краіны пастаянна з'яўляюцца новыя ініцыятывы і неабякавыя энтузіясты, якія ўсведамляюць, што хочучь прымаць удзел у вызначэнні лёсу помнікаў і традыцый, дапамагаць дзяржаве ў іх захаванні, аднаўленні і выкарыстанні. Як скіраваць такі імпульс у належнае рэчышча, якімі рамкамі мусіць рэгулявацца актыўнасць такога кшталту, і чым кожны з нас можа быць карысны ў гэтай справе?

Антон РУДАК

На гэтыя пытанні спрабавалі адказаць удзельнікі анлайн-семінара, зладжанага Беларускамі камітэтам ICOMOS 27 — 28 сакавіка, які прайшоў пад назвай “Партысіпатыўнае кіраванне культурнай спадчынай: у пошуках эфектыўнай мадэлі для Беларусі”. Партысіпатыўны падыход акурат заключаецца ў пашырэнні ўдзелу ў сферы аховы спадчыны розных грамадскіх супольнасцяў — груп прафесіяналаў, жыхароў мясцін, дзе размешчаныя помнікі ці існуюць пэўныя традыцыі, прадстаўнікоў нацыянальных меншасцяў...

У сферы аховы спадчыны таксама пераплітаюцца інтарэсы дзяржавы, рэстаўратараў, рэканструктараў, уласнікаў аб'ектаў, інвестараў — таму неабходны дыялог між усімі гэтымі зацікаўленымі бакамі. Каб зразумець, як яго выбудоваць, перадусім варта разабрацца, што лічыцца спадчынай у сучасным свеце, ці ўся спадчына абавязкова мусіць ахоўвацца, і хто можа браць на сябе клопат за яе зберажэнне.

НОВЫ ПОГЛЯД НА ПОМНІКІ І ТРАДЫЦЫІ

Семинар адкрыла лекцыя кіраўніка Беларускага камітэта ICOMOS Сцяпана Стурэйкі, прысвечаная параўнанню традыцыйнага і новага падыходаў да спадчыны. Першы з іх узнік яшчэ ў XIX стагоддзі, у час фарміравання ў Еўропе нацыянальных дзяржаў, калі гісторыка-культурная спадчына была сімвалам і сродкам кансалідацыі нацыі, доказам права на ўладу. Аднаўленне помнікаў у такім выпадку прыроўнівалася да аднаўлення гістарычнай справядлівасці. Трэба адзначыць аднак, што для Беларусі сітуацыя істотна адрознівалася ад заходне-еўрапейскай, бо нашыя продкі ў той час не мелі нацыянальнай дзяржавы — таму шэраг прынцыпаў класічнага падыходу да аховы помнікаў пачаў рэалізоў-

Будучыня спадчыны залежыць ад кожнага

Будслаўскі фэст — элемент спісу нематэрыяльнай культурнай спадчыны UNESCO. Мясцовая традыцыя, якая з часам стала вядомай на нацыянальным узроўні, а цяпер прызнаная і за межамі нашай краіны.

вацца ў Беларусі адносна нядаўна, асабліва пасля атрымання незалежнасці.

Іншы падыход да кіравання спадчынай назіраецца ў свеце ў апошнія 20 гадоў у сувязі з запатрабаваннямі сучаснага грамадства. Ён можа суіснаваць з традыцыйным падыходам і сумяшчацца з пэўнымі яго прыняцямі, аднак прадугледжвае ўжо не толькі неабходнасць дэкларацыі ідэнтычнасці, але і ўлічвае патрэбы эканомікі, экалогіі, развіцця рэгіёнаў. У адпаведнасці з такім поглядам, спадчына можа прэтэндаваць на званне нацыянальнай толькі тады, калі мае значэнне перадусім для прадстаўнікоў лакальнай супольнасці.

Калі для традыцыйнага падыходу ўласцівы акцэнт на нацыянальнай ідэнтычнасці, то новы погляд прадугледжвае істотную ролю лакальнага значэння спадчыны. Рэстаўрацыя помнікаў сёння ўсё часцей адбываецца не толькі дзеля захавання і музеіфікацыі, але і з мэтай іх далейшага выкарыстання і рэадаптацыі для патрэб грамадства, з арыентацыяй на іх сацыяльна-эканамічны патэнцыял і ўстойлівае развіццё. Такім чынам, з вузкапрафесійнай вобласці ахова спадчыны ператвараецца ў сферу супрацоўніцтва шырокага кола зацікаўленых бакоў. Таму сёння задача адмысловага — знайсці баланс між традыцыйным і новым падыходамі, прымяніўшы ў працы са спадчынай найлепшыя і найбольш адпаведныя прынцыпы кожнага з іх.

ЧЫМ І ДЛЯ КАГО КАШТОЎНАЯ СПАДЧЫНА

Спецыфіка сферы палягае ў тым, што з часам колькасць аб'ектаў спадчыны толькі расце — дастаткова звярнуць увагу на пастаяннае папаўненне спісу нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцяў, які штогод прырастае ўсё новымі і новымі элементамі. Нават калі гаворка ідзе пра помнікі ў класічным разуменні, якімі зазвычай лічацца архітэктурныя аб'екты — сёння ўсё часцей гучаць прапановы залічваць у катэгорыю спадчыны, напрыклад, помнікі савецкага мадэрнізму, аб чым яшчэ 30 гадоў таму не вылося нават і гаворкі.

Сярод новых канцэпцый спадчыны вылучаецца не толькі нематэрыяльная, існаванне якой заснаванае на перадачы традыцый, уменняў і навыкаў паміж удзельнікамі супольнасці, але, напрыклад, і лічбавая спадчына - то-бок, пэўная сукупнасць звестак, створаная адпачатку з дапамогай лічбавых тэхналогій: перапіска, інтэрнэт-сайты... У краінах Заходняй Еўропы атрымлівае ўсё большае распаўсюджванне індустрыяльная спадчына — пад ёй маюцца на ўвазе старыя прамысловыя збудаванні, памяшканні, раёны. На першы погляд, гэты від спадчыны даволі традыцыйны, але яго прынцыповая навізна заключаецца ў тым, што каштоўнасць гэтых аб'ектаў узнікла і была абумоўленая менавіта не-

Сёння ўвага ўсё часцей звяртаецца на нематэрыяльную спадчыну: практыкі вырабу мастацкіх твораў і прыгатавання традыцыйных страў, абрады, танцы, спевы...

абходнасцю іх рэвіталізацыі для патрэб мясцовых супольнасцяў, якія, такім чынам, атрымалі штуршок да сацыяльна-эканамічнага і культурнага развіцця.

Даць рады падобнай колькасці адзінак спадчыны і паклапаціцца пра кожны аб'ект ніякая дзяржава паасобку не ў стане. Усё часцей паўстае пытанне, якія аб'екты мусяць лічыцца каштоўнасцю, а якія не. Таму важным з'яўляецца ўдзел грамадства ў клопце аб помніках і традыцыях яго краіны ды вызначэнні іх лёсу — але пры ўмове наяўнасці належным чынам адукаваных і падрыхтаваных прадстаўнікоў, якія будуць супрацоўнічаць са спецыялістамі і мясцовымі ўладамі.

Адным з важных дакументаў, якія забяспечваюць такія правы супольнасцяў, з'яўляецца Рамачная Канвенцыя аб значэнні культурнай спадчыны для грамадства — так званая Канвенцыя Фару, прынятая Саве-

там Еўропы ў 2005 годзе. Беларусь удзельнікам канвенцыі не з'яўляецца — але многія яе прыняцты ды ідэі ўжо рэалізуюцца і ў нашай краіне. Адбываюцца экспертныя і грамадскія нарады, грамадскія слуханні, працуе сістэма рэагавання на звароты грамадзян.

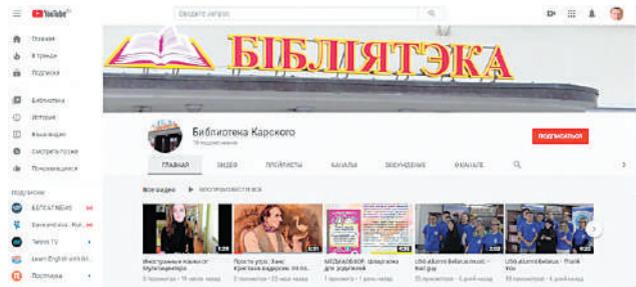
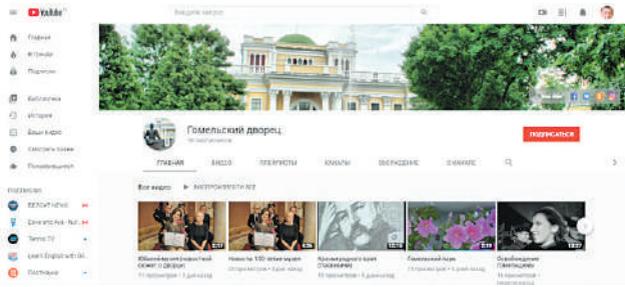
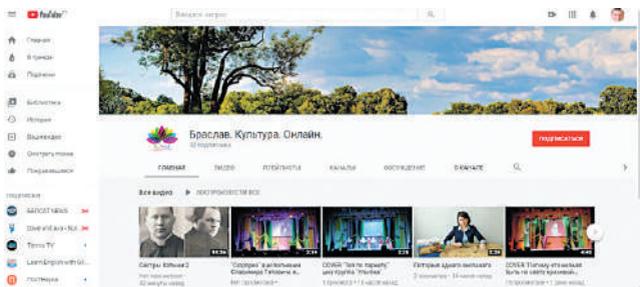
РАЎНЯЦА НА НАЙЛЕПШЫХ І АСЭНСОЎВАЦЬ ДОСВЕД

У працы семінара прынялі ўдзел амаль два дзясяткі экспертаў у галіне гісторыка-культурнай спадчыны, культуры памяці, аховы навакольнага асяроддзя, а таксама менеджменту культуры і гарадскога развіцця. Яны адзначылі важнасць збору, інвентарызацыі, аналізу і папулярнага паспяховых прыкладаў удзелу лакальных ініцыятыў і супольнасцяў, а таксама звярнулі ўвагу на патрэбу павышэння ўзроўню іх ведаў і лепшага інфармавання мясцовых жыхароў аб сітуацыі са спадчынай у іх рэгіёне ці населеным пункце.

Як прыклад дзейнасці ў гэтым кірунку згадваецца і зладжаны летась Беларускамі камітэтам ICOMOS конкурс “Спадчына ў дзеянні”, на якім былі адзначаныя найлепшыя праекты ў галіне рэстаўрацыі, рэканструкцыі і рэвіталізацыі за апошнія пяць гадоў — мяркуецца, што такая праца будзе працягвацца.

Семинар паклаў пачатак серыі мерапрыемстваў пад агульнай назвай “Права на спадчыну”, якія мусяць адбыцца на працягу вясны — лета 2020 года. Так, на 14 — 15 мая ўжо запланаваная канферэнцыя “Права на спадчыну і Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў”. Пазней маюць адбыцца школа-лабараторыя мадэлявання працы са спадчынай і, калі таму будзе спрыяць сітуацыя — круглы стол з міжнародным удзелам спецыялістаў у гэтай галіне.

Методыкі і практыкі прымянення новага падыходу да спадчыны ў Еўропе яшчэ толькі складваюцца, таму беларускія адмысловацы маюць выдатную магчымасць не слепа капіяваць замежныя ўзоры, а, скарыстаўшыся з уласнага досведу і ўзяўшы на ўзбраенне найлепшыя метады калег з іншых краін, самастойна выпрацаваць уласнае бачанне. У гэтым зацікаўленыя ўсе, хто неабякавы да далейшага лёсу помнікаў і традыцый, якія мы мусім перадаць наступным пакаленням.

Канал “Браслаў. Культура. Анлайн”, Гомельскі палацава-паркавы ансамбль і бібліятэка імя Я. Карскага на канале Youtube.

У сённяшніх умовах, у сувязі са скарачэннем колькасці наведвальнікаў у многіх установах культуры, не толькі ў Мінску, але і ў рэгіёнах Беларусі адбываецца паступовы пераход у анлайн-фармат. Натуральна, у раёнах да гэтай віртуальнай працы, якая часам не толькі дапаўняе, але і нават замяняе традыцыйныя формы работы, паставіліся з разуменнем і адчуваннем неабходнасці падобных крокаў. Як сёння працуюць супрацоўнікі сферы культуры ў розных гарадах краіны — даведалася “К”.

па перакананні Таццяны Адамян, даволі цяжка. Дарэчы, пра цяжкасці з выкананнем плана платных паслуг казала мне падчас размовы і Ілона Сарокіна.

— У сакавіку план платных паслуг мы выканалі прыкладна на 87 працэнтаў ад запланаванага, у красавіку, як я ўжо бачу,

працуюць згодна з рэкамендацыямі Міністэрства аховы здароўя.

Напрыклад, як адзначыла “К” начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Браслаўскага райвыканкама Юлія Чагарына, згодна з рашэннем мясцовага райвыканкама, чытальныя

— Справа ў тым, што паступленні ад платных паслуг зменшыліся ва ўсіх установах культуры, — патлумачыла Надзея Жук. — Разам з тым, дзеці працягваюць хадзіць у платныя гурткі, хоць і ў меншай колькасці, чым раней. Таму гэты квартал мы закрылі, а што будзе далей — пабачым.

дырэктар установы Ірына Пыркова. — Разам з тым, аглядальная пляцоўка, размешчаная на адкрытым паветры, працуе ў звычайным рэжыме. Але, канечне, у параўнанні з ранейшымі месяцамі, сітуацыя па наведвальніках змянілася ў горшы бок. Спадзяемся, натуральна, на лепшае і жада-

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

**КАЛІ ЛАСКА,
МНЕ КНІГУ НА ДОМ!**

Як адзначаецца на сайце Міністэрства культуры Беларусі, праца дзяржаўных тэатральна-відовішчых арганізацый рэспубліканскага падпарадкавання сёння арганізавана ў адпаведнасці з рэпертуарнымі планамі гэтых арганізацый і рэкамендацыямі, апублікаванымі 12 сакавіка Міністэрствам аховы здароўя. Такім чынам, установы культуры цяпер працуюць у крыху іншым рэжыме, чым звычайна, прыстасоўваючыся да рэальнай сённяшняга дня.

Напрыклад, у Магілёўскай абласной бібліятэцы імя У. Леніна сёння не ладзяць масавыя мерапрыемствы, у чытальных залах сталы чытачоў стаяць не менш як у 1,5 — 2 метрах адзін ад аднаго, сродкі дэзінфекцыі ёсць як на ўваходзе ва ўстанову культуры, так і ў бібліятэчных залах каля кожнага супрацоўніка.

— Колькасць наведвальнікаў у нас крыху зменшылася, бо масавыя мерапрыемствы мы сёння не ладзім, — кажа дырэктар бібліятэкі Ілона Сарокіна. — Разам з тым, паток людзей на абанеменце не змяняецца: людзі актыўна прыходзяць, бяруць шмат кніг. Акрамя таго, мы прапануем на сваім сайце паслугу для тых, хто жадае замовіць кнігі на дом. Названая паслуга, дарэчы, цалкам бясплатная для літаратуры з абанемента, ёй можа скарыстацца любы чытач.

Акрамя таго, кожны ахвотны можна з дапамогай электроннага каталога адшукаць патрэбны яму артыкул у газеце ці часопісе, а бібліятэкары дашлюць копію замоўленага матэрыялу на электронную скрыню чытача.

І, зразумела, магілёўскія бібліятэкары сёння даволі няблага актыўнічаюць у анлайне. Напрыклад, ладзяць там віртуальныя выставы, прычым, як перса-

Карэктывы? Але ж яны часовыя...

нальныя, скажам, “Святло яго душы” (да 120-годдзя з дня нараджэння народнага пісьменніка Беларусі Васіля Быкава), “Жывапісец Магілёўскага краю” (да 150-годдзя з дня нараджэння беларускага мастака Паўла Масленікава) ды іншыя, так і тэматычныя — для дзяцей, студэнтаў, абітурыентаў...

Падобным чынам арганізавана праца і ў Віцебскай абласной бібліятэцы імя У. Леніна. Як расказала дырэктар установы Таццяна Адамян, з 30 сакавіка ў бібліятэцы часова прыпыненае абслугоўванне ў чытальных залах, а адзел абанемента аказвае бясплатную паслугу па падборы літаратуры па папярэднім запісе па тэлефоне.

— Чытачоў мала — так, у гэту нядзелю прыйшло ўсяго 89 чалавек, а звычайна бывала каля 700, — ды і тыя, што з’яўляюцца, здаюць кнігі і сыходзяць без узятай на дом літаратуры, — кажа Таццяна Адамян. — Супрацоўнікі знаходзяцца на рабочых месцах, у іх ёсць маскі і сродкі дэзінфекцыі. Натуральна, нашы чытачы могуць анлайн наведваць бібліятэчныя віртуальныя праекты, прымеркаваныя да юбілеяў вядомых суайчыннікаў, знамянальных і памятных дат, свецікіх і духоўных святаў.

Што да плана платных паслуг, дык у бягучым месяцы выканаць яго будзе,

будзе яшчэ меней, — кажа кіраўнік Віцебскай “кніжніцы”. — Разам з тым, магчыма, у другім паўгоддзі 2020-га мы зможам наварстаць тое, што страцілі вясной. Прынамсі, я на гэта вельмі спадзяюся.

Да слова, на гэта ж спадзяецца і калега Таццяны Адамян — кіраўнік Гродзенскай абласной навуковай бібліятэкі імя Я. Карскага Лідзія Мальцава. Па яе словах, сёння ва ўстанове праветрываюцца і дэзінфікуюцца памяшканні, а ўсе супрацоўнікі забяспечаны антысептыкамі ды маскамі. На некаторы перыяд бібліятэка абмежавала працу карыстальнікаў у чытальных залах, а дакументы з фондаў або іх копіі на папяровых ці электронных носбітах выдаюцца на дом.

— Мы таксама адчуваем змяшэнне колькасці наведвальнікаў, прыкладна ў два разы ў параўнанні з мінулымі месяцамі, — кажа Лідзія Мальцава. — Таму ладзім анлайн-агляды новых кніг, арганізавалі акцыю “Чытаем разам”, рыхтуем відэаролікі “Пяць хвілін паэзіі” ды многае іншае з дапамогай сеткі інтэрнэт.

План платных паслуг, па словах кіраўніка абласной бібліятэкі, пакуль выконваецца, але, натуральна, будзе ў далейшым карэктавацца.

**БРАСЛАЎ. КУЛЬТУРА.
АНЛАЙН**

Натуральна, і ў аддзелах культуры Беларусі таксама ўлічваюць наяўную эпідэміялагічную сітуацыю і

залы ў гарадской бібліятэцы не працуюць, масавыя мерапрыемствы адменены, у музеі экскурсіі могуць ладзіцца толькі для аднаго — двух чалавек. Акрамя таго, для супрацоўнікаў рэкамендаваны масачны рэжым, усе ўстановы забяспечаны сродкамі дэзінфекцыі.

— У сувязі са змяншэннем наведвальнасці нашых устаноў, мы актыўна асвойваем анлайн-платформы, — кажа Юлія Чагарына. — Распрацавалі віртуальныя экскурсіі, дэманструем выступленні нашых артыстаў, што адбываюцца ў раённым Цэнтры культуры, запісваем ролікі і выкладваем іх на Youtube на канале “Браслаў. Культура. Анлайн”. Прычым, гэта кантэнт не толькі РЦК, а і нашых музеяў, ДШМ і бібліятэк раёна.

Пакуль, праўда, на гэтым канале зарэгістраваны ўсяго 32 падпісчыкі (па стане на 8 красавіка). Разам з тым, цалкам магчыма, што ў хуткім часе анлайн-наведвальнікаў стане нашмат болей, бо мясцовыя культурныя пастаянна выкладваюць на Youtube цікавыя ролікі на розную тэматыку.

Што да планаў платных паслуг, дык, па словах Юліі Чагарынай, іх выкананне залежыць ад далейшага развіцця сітуацыі.

Прыкладна тое самае я пачуў у адказ на пытанне пра платныя паслугі і ад начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Кобрынскага райвыканкама Надзеі Жук.

Натуральна, што і тут, у Кобрынскім раёне Брэсцкай вобласці, як і ў іншых рэгіёнах Беларусі, ва ўсіх установах культуры ладзяцца ўсе неабходныя мерапрыемствы, рэкамендаваныя Міністэрствам аховы здароўя.

**У ЧАКАННІ
ТУРЫСТАЎ**

Свае карэктывы ў сувязі з эпідэміялагічнай сітуацыяй адчуваюць і буйныя музейныя ўстановы Беларусі, бо, натуральна, найбольшую колькасць наведвальнікаў у іх забяспечвалі замежныя турысты. Цяпер, калі межы суседніх краін зачыніліся і сюды мала хто прыедзе, змяняецца выручка ад продажу квіткаў, сувеніраў прадукцыі, экскурсіі.

Напрыклад, у Нацыянальным гісторыка-культурным музеі-запаведніку “Нясвіж” змяшэнне колькасці наведвальнікаў адчулі яшчэ ў сакавіку.

— Звычайна за выхадныя ў нас бывала да 1,5 тысяч чалавек, цяпер — нашмат менш, — адзначыў дырэктар музея-запаведніка Сяргей Клімаў. — Таму, канечне, усе планы платных паслуг недавыконваюцца, бо мы вельмі залежым ад турыстаў.

Значна ўпала наведвальнасць і ў іншай знакавай музейнай установе — Гомельскім палацава-парковым ансамблі.

— Па гэтай прычыне мы цяпер ладзім санітарныя дні, больш увагі надаючы апрацоўцы памяшканняў музея, — кажа генеральны

ем усім нашым пастаянным наведвальнікам, а таксама ўсім супрацоўнікам “Культуры” моцнага здароўя!

Натуральна, актыўнічаюць музейшчыкі і ў інтэрнэце. Як паведамляецца на інтэрнэт-старонцы музея, Гомельскі палацава-паркавы ансамбль з’яўляецца адной з найстарэйшых і найбуйнейшых музейных устаноў нашай краіны, але ўзрост — гэта не перашкода ў справе засваення інфармацыйных тэхналогій. Таму паступова — у дадатак да афіцыйнага сайта — з’явіліся старонкі ўстаноў у многіх сацыяльных сетках, а цяпер і на Youtube. Як спадзяюцца ў музеі, новая пляцоўка дазволіць усім стаць бліжэй адзін ад аднаго, а таксама і набыць новых сяброў.

Як бачна, сённяшнія ўмовы працы культурнікаў Беларусі спазналі карэктывы. І гэта зразумела, бо цяпер сфера культуры і турызму па ўсім свеце перажывае нялёгкае часе. Таму анлайн-мерапрыемствы, віртуальныя выставы, відэаролікі канцэртаў або відэаагляды новых кніжных паступленняў успрымаюцца цалкам зразумелымі і натуральнымі. Што ні кажы, але гэта і ёсць сапраўдны клопат пра свайго пастаяннага наведвальніка, які абавязкова аддзячыць за гэтую ўвагу айчынным музеям, бібліятэкам і Домам культуры пазней, калі ўсе мы здымем марлевыя павязкі ды ўздыхнем з палёгкай. Трэба толькі крыху патрываць.

К

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

— Спдар Хізры, вы трапілі ў наш край, таму што тады Дагестан і Беларусь былі часткамі адной вялікай краіны, і размеркаванне пасля заканчэння ВНУ ці сярэдняй спецыяльнай навучальнай установы магло быць куды заўгодна?

— У мяне быў свабодны дыплом, бо вучыўся без чацвёрка. Так што я меў магчымасць працаўладкоўвацца самастойна. І апынуўся тут таму, што так склаліся сямейныя абставіны. Пасля заканчэння вучобы я вярнуўся на радзіму, дзе мяне чакала нявеста, ажаніўся. А нявеста мая ў папярэдні год, дарэчы — год алімпійскі — 1980, паступала ў Наргас у Мінску і не прайшла па балах. І вось яна вырашыла паспрабаваць паступіць яшчэ раз. Дзеля гэтага наша сям’я і прыехала ў сталіцу Беларусі. Для мяне гэта было, як крочыць у туман, бо тут я ніколі не быў, нікога не ведаў і мусіў пачынаць з абсалютнага нуля.

Зразумела, пачатак шляху быў нялёгка. Але ж вось неяк упісаўся. Трэба аддаць належнае беларусам, што пры ўсім іхнім мясцовым патрыятызме, натуральным жаданні жыць сваёй грамадой, пры духу спаборніцтва і канкурэнцыі, уласцівым мастакоўскаму асяроддзю, мяне прынялі. Прынялі... Мы прыехалі сюды ўвосень 81-га, а ўжо з 82-га я ўдзельнічаў у рэспубліканскіх выставах. І пайшло, паняслося.

— Як я разумею, у вас даволі лёгка прайшла адаптацыя ў Беларусь?

— Так. Абсалютна. Гэта атрымалася яшчэ і таму, што я быў настроены на тое, каб сумленна працаваць паўсюль, куды б мяне лёс не закінуў, і разлічваць найперш на ўласныя сілы. Я ж з шаснаццаці гадоў ад бацькоў адарваўся, з гор спусціўся, як кажуць, за соллю.

— За соллю?

— Ёсць такі выраз “спусціўся з гор за соллю”. Адкуль жа ў гарах солі быць? Яна на раўніне. Пад соллю ў пераносным сэнсе маецца на ўвазе і мудрасць, і канцэнтрацыя ведаў, навыкаў. Зараз я жартую, што мех сабраў, а ніяк у горы назад не дабярэся. Справа ў мяня тут пайшла таму, што прывык жыць самастойна з юначых гадоў. Папярэдні досвед кантактаў з людзьмі, які меў на момант прыезду ў Беларусь, дазволіў увайсці ў новы для мяне вобраз, у новае асяроддзе. Увогуле мне ў жыцці шчасліла на добрых людзей. Нібыта Бог веў мяне за руку на сустрэчу з імі. І тут так атрымалася, і ў Арле, дзе я вучыўся, і ў Маскве, дзе я служыў, і ў іншых мясцінах было тое ж самае.

Ну, галоўная задача была — працаваць, ствараць. Тут, менавіта ў Мінску, я сфармаваўся як мастак, як скульптар. І абсалютна не задумваўся аб настальгіі па радзіме пачаў пісаць вершы на роднай карацінскай мове. У шуфляду стала пісаць. Але так склалася, што я цёпла сябраваў з Расулам Гамзатавым, і ён мяне звёў з Дзядзькам Рыгорам, з Барадуліным, а той настаяў, каб я даў яму падрадкавы пераклад сваіх вершаў. І такім чынам выйшаў зборнік на беларускай і карацінскай мовах.

Зноў жа абсалютна нечакана аказалася, што я стаў заснавальнікам сучаснай карацінскай літаратуры. Не думаў пра гэта, а вось атрымалася. У анталогію наро-

“Мяне ў Беларусь прывёў Бог...”

даў Расіі, што выйшла ў Маскве, увайшла мае вершы як карацінскага паэта. А яшчэ зноў для сябе сачыныў песні, музыку... І вось прапанавалі ўступіць у Саюз музыкальных дзеячаў Беларусі, і я з задавальненнем гэта запрашэнне прыняў. Такім жа чынам апынуўся і ў Саюзе пісьменнікаў, ну а ў Саюзе мастакоў — само сабой.

— Атрымаўшы, не выпадкова ў Беларусь патрапілі...

— Насамрэч мяне Бог сюды прывёў. А адаптацыя прайшла лёгка, бо я заўжды меў цягу да моў. Да розных моў. І праз гэта мог бы прызвычацца да жыцця і працы і на Усходзе, і на Захадзе. Жыццёвыя варункі я прымаю як дадзенасць, але ніколі не забываю, хто я і адкуль. Гэта ўнутры мяне.

Калі мне кажуць, што мы з жонкай даўно з’ехалі з Дагестана

кіраўнікоў грамадскіх аб’яднанняў расіянаў у Беларусі. Старшыня праўлення Міжнароднага аб’яднання дагестанцаў. Можна сказаць, што вы прадстаўляеце ў Беларусі Расію...

— Гэта гучна сказана.

— Але факт, што паводле паходжання вы расіянін, а па грамадзянству беларус. Як вам бачыцца перспектыва стасункаў нашых краін?

— Сяброўства, супрацоўніцтва. Пры гэтым трэба браць да ўвагі, што Расія зусім іншая краіна ў параўнанні з той, якой яна была ў савецкі час. Па вялікім рахунку Расія і Беларусь — розныя. Розныя сістэмы, розны дзяржаўны лад. Зразумела, кожная з краін мае свой пункт гледжання на эканамічныя пытанні. Вернае рашэнне Прэзідэнта Беларусі пра рознаветарную палітыку. З розных краін — сыра-

міць — змяняў прафесію. Але калі ўсё жыццё займаешся адной справай, да таго ж любімай, гэта будзе вельмі цяжкім рашэннем. Такое не многія здолеюць вытрымаць. Я сябе лічу даволі моцным па духу чалавекам, і тым не менш мастак свет бачыць іначай, чым звычайны чалавек. Калі было б інакш, ён бы нічога не здолеў бы стварыць.

Я, жартуючы, кажу, што ў асноўным жыву за аблокамі і перыядычна па неабходнасці спускаюся на зямлю. Наступаю на цвік і зноў узлятаю. Ніколі не ведаеш, дзе гэты цвік.

— Раскажыце пра сваю апошую работу?

— Адбыўся конкурс на помнік Герою Савецкага Саюза малдаваніну Іону Солтысу. Мне па-

мы. Асобны род. З кімсьці шчыльныя родавыя сувязі, з кімсьці ніякіх. Але ў гарах у нас большая чым у даліне згуртаванасць. Гэта прадыхавана законам прыроды, законам выжывання. Суворы клімат, суворыя месцы. Хаця наша вёска найцудоўнейшае месца на зямлі. І рака, і лес сасновы. І ёсць зямельныя ўчасткі тэрасныя.

— А ваша жонка ўрэшце рэшт паступіла ў мінскі Наргас?

— Не. Яна вырашыла, што ёй лепей засяродзіцца на сям’і, быць добрай жонкай і добрай маці. Што ў яе атрымалася нават на пяць з плюсам.

— У вас яшчэ нейкі праект рэалізуецца ў Маскве?

— Летась у вялікім праекце ляпіў партрэт Героя Расіі генерала Уладзіміра Лагошына. І літаральна днямі скончыў партрэт касманаўта Генадзя Манакова. Мне прыемна, што давяраюць сур’ёзныя работы.

— Вы ў Беларусі з 1981 года, а з кім з беларускіх скульптараў адразу сьшыліся, і хто з нашых кар’ерэяў на вас нейкі ўплыў зрабіў? У нас у той час грывелі Гумілеўскі, Анікейчык.

— З Анікейчыкам сутыкаўся, сустракаліся. Былі некалькі сустрэч з Андрэем Бембелем, з Азгурам. Увогуле першы чалавек, з якім я пазнаёміўся, быў Валянцін Паўлавіч Занковіч. Гэта першы чалавек са свету мастацтва Беларусі, з якім мяне Бог звёў. Потым гады два працаваў у майстэрні Стаховіча Алега Аляксандравіча, архітэктара, аднаго з аўтараў Кургана Славы і Зоркі на ўваходзе ў Брэсцкую крэпасць. Працаваў з Юрыем Паляковым. Вельмі таленавіты быў скульптар. Я нават здзіўляўся, як ён прыдумляў гэтыя кампазіцыі. Потым знаёмства з многімі скульптарамі, архітэктарамі. Працаваў з двойчы лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі Віктарам Крамарэнкам. Запрасіў мяне ляпіць рэльеф на помніку Скарыне Алесь Дранец. Я рабіў від горада Падзі. І на надпіс “Францыск Скарына» пайшоў прапанаваны мной шрыфт. Арнаменты ў рамках для сувязі — таксама мая ідэя. Я шчыра ўдзячны сваім калегам за такое цёплае стаўленне да мяне. Я да іх стаўлюся гэтак жа.

— Да якой тэмы звярнуліся б, да якой пластыкі, калі мелі б магчымасць выбіраць?

— Я ніколі не ганяўся за модай і заўжды ікнуўся рабіць тое, што даспадобы менавіта мне. У мяне даволі многа работ у дробнай пластыцы. Калегі адгукваюцца пра іх ухвальна-добра. Кажуць, лёгка ўспрымаюцца, лёгка запамінаюцца. У сваёй творчасці, у выбары тэм і стылістыкі я чалавек вольны. За выключэннем, зразумела, конкурсных работ, там канкрэтыка прапісана ўжо ў праектным заданні. А яшчэ я прапанаванаў бы па ўсёй Беларусі ставіць скульптурныя кампазіцыі, прысвечаныя літаратурным героям беларускіх класікаў. Пазнавальна і выхаваўча.

— Што я ў вас не запытаў? Якое пытанне вы задалі б самому сабе?

— Што я мог у сябе запытаць? Ды, бадай, нічога. Я ўсё сказаў сваімі скульптурамі. Пажадаць жа магу, каб людзі Беларусі, якая стала маёй другой радзімай, захавалі свае лепшыя рысы — працавітасць і цярдлівасць, якая сутнасна з’яўляецца праймай мужнасці і мудрасці. Духовнай моцы і фізічнага здароўя!

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Помнік воінам трох пакаленняў у Ботліху (Дагестан).

Рэльеф на помніку Францыску Скарыне ў Мінску.

і мабыць многае забылі... Я кажу, не. Наадварот, усё, што было, памятаю: як бацькі выхоўвалі, якія былі парадкі, звычаі майго дзяцінства, юнацтва. І сёння ў Дагестане, можна сказаць, мала засталася з таго, што было. Усё змянілася там, як, дарэчы, і паўсюль. А у маім разуменні, унутры мяне, усё засталася, як было. Калі мы прыязджаем з жонкай і пачынаем рабіць так, як раней было — над намі пасмейваюцца, маўляў, адсталі...

Я пачаў вывучаць беларускую мову, унікаць у беларускую культуру, таму што я тут вырашыў жыць і маю павагу да беларускага народу. А калі ты з павагай ставішся да іншых, дык, натуральна, і да цябе такое ж стаўленне. Як агукнецца, так і адгукнецца. Магчыма, мне цяжэй было б увайсці ў свет Кітая. Магчыма, увогуле не здолеў бы прыняць краіну кшталту Філіпін — ёсць у мяне прыяцель філіпінец. Мы гадоў трыццаць знаёмыя, дагэтуль кантактуем. У маладыя гады, калі лёгка на пад’ём, прасцей мяняць месца жыхарства, а зараз што Амерыка, што Аўстралія — нават як турыста туды не цягне. А Беларусь мне стала роднай і цёплай.

— Вы народны мастак дзвюх расійскіх рэспублік — Чачні і Дагестану, сябра Каардынацыйнай рады

віну, у розныя краіны — гатовую прадукцыю. Каб была альтэрнатыва, каб не быць залежным ад таго ці іншага манапаліста. І эканамічныя пытанні вырашаюцца на дзяржаўным узроўні.

— Вам даводзілася раней звяртацца да тэмы Вялікай Айчыннай вайны?

— Так. У Дагестане, у раённым цэнтры Ботліх стаіць помнік маёй работы тым, хто бараніў Радзіму ў Вялікую Айчынную, у пазнейшы час выконваў інтэрнацыянальны абавязак за межамі краіны, супрацьстаяў тэрарыстам у часе адносна нядаўнім. На адкрыццё помніка прылятаў Уладзімір Пуцін, ускладаў да яго кветкі. Адбылася сустрэча, дыялог, гаварылі пра помнік, пра рознае. Там быў зроблены і гэты фотаздымак, што цяпер на маёй візітоўцы. Канешне ж, мне было прыемна, што лідар велізарнай краіны знайшоў магчымы пагаварыць з аўтарам, выказаў сваё меркаванне пра ягоную працу. Дарэчы, меркаванне даволі ўхвальнае... Для творцы ацэнка знакавых асоб заўжды важная. Для мяне вялікай радасцю была б і сустрэча з нашым Прэзідэнтам.

— Вас прафесія корміць? Не прыходзіла думка заняцца іншай справай?

— Канешне, прыходзіла. Правільна, калі прафесія цябе не кор-

шчасліла — журы аддало перавагу майму праекту. Плануецца да Дня Перамогі помнік адкрыць.

— Традыцыйна Героям Савецкага Саюза ставілі помнікі-бюсты. А сёння якая тэндэнцыя?

— Рэч у тым, што з прадстаўленых на конкурс чатырнаццаці праектаў большасць якраз і адпавядалі згаданай вамі традыцыі. Бюсты, як у савецкі час. Я бачыў гэта інакш, і помнік Солтысу будзе іншым. Гэта выява героя ў момант здзяйснення подзвіга, калі ён кідаецца на амбразуру ДОТа. Паўфігура ў экспрэсіі. Трэба бачыць. Будзе нестандартна.

— Вашу сям’ю закранула Вялікая Айчынная?

— Дзед мой ў 37-м годзе быў рэпрэсаваны. І па некаторых звестках, якія цяжка правярыць, яго таксама адправілі на фронт. Дзядзька мой, старэйшы брат майго бацькі, ваяваў і прапаў без вестак. Дзядуля маёй жонкі загінуў у баях за Крым. У нашай вёсцы ёсць таксама Герой Савецкага Саюза.

— Вы гаворыце пра аднавяскоўца, як пра сваяка. Я чуў, што ў гарах, ва ўмовах пэўнай ізаліраванасці ад вялікага свету, у вёсках усё ў той ці іншай ступені сваякі? Гэта так?

— Так. У нас даволі вялікая вёска. Каля шасці тысяч чалавек. Райцэнтр. Там шмат родавых ветак. У нас яны называюцца туху-

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 3.

Важна адзначыць, што з гэтай стужкі рэжысёр распачаў супрацоўніцтва з кампазітарам Яўгенам Глебавым, якое працягнуецца на доўгія гады.

2. “МАГІЛА ЛЬВА” (1972)

Здаецца, гэты фільм ужо дакладна можна лічыць у майстра не галоўным — так цяжка ён яму даўся, але не ўсё так проста. Знятая па матывах паэмы Янкі Купалы, карціна ўражае працай мастака-пастаноўшчыка Яўгена Ігнашэва і спробай “раскачаць” беларускую тэму. У “Магіле льва” з’яўляецца сцэна паганскай замовы ад хваробы, больш экзатычную, нават “барочную” версію якой глядач атрымае ў “Дзікім паляванні караля Стаха”. Гаворка пра славыты эпізод у пакоі з пер’ем, калі старая жанчына замаўляе шаптаннямі Надзею Яноўскую, гаспадыню Балотных Ялін. У “Магіле льва” — у больш стрыманай манеры — Машэка зернем і шэптам загаворвае бацьку, які пры смерці. Валеры Рубінчык, вядома, знаходзіўся ў “пракруставым ложы” савецкіх ідэалагічных устаноў, і не мог вывесці на першы план нацыянальны дух паэмы Купалы, але ён імкнуўся знайсці сваю інтанацыю ў адлюстраванні свету крывічоў і радзімічаў. Рэжысёр праводзіць гэтую лінію пункцірам — праз стварэнне адпаведнага асяродку, асобных абрадавых сцэн, візуальных метафар.

У карціне ролю Любовы, каханай Машэкі, выконвае Валянціна Шэндрыкава, жонка рэжысёра, але, у першую чаргу, актрыса, якая ўжо моцна прагучала ў “Карале Ліры” Рыгора Козінцава. Незабудлівая застаецца сцэна, калі Любава ў палатах князя Усяслава ва ўбранні княгіні, пераўтвараецца, лічы, у ляльку. Артыстка застаецца галоўнай музай рэжысёра, сыграўшы ўва многіх яго карцінах.

“Магіла льва” таксама каштоўная супрацоўніцтвам з кампазітарам і арганістам Андрэем Валконскім, музыка якога прэтэндуе на асабліваю сэнсавую дамінанту.

Важна абавязкова ўгадаць і канцоўку фільма. Іх, па сведчаннях кінематографістаў, існуе некалькі. Аднак сёння ў сетцы можна знайсці той варыянт, дзе Машэка на кані ўзнікае разам са сваімі папелінікамі пасля звесткі пра яго смерць. Адважыцца зрабіць здагадку, што гэта “паўстанне з мёртвых” з’яўляецца свайго кшталту прадвеснікам дзікага палявання караля Стаха — толькі верхнікі Машэкі нясуць помсту і смерць за прыгнечаны народ.

3. “АПОШНЯЕ ЛЕТА ДЗЯЦІНСТВА” (1974)

Фільм, які прынёс Валерыю Рубінчыку ўсе-

“Чырвоны агітатар Трафім Глушкоў”.

“Апошнія лета дзяцінства”.

Пяць адценняў мары Валерыя Рубінчыка

саюзную славу, быў яму даручаны ў сувязі з сумнымі абставінамі. Мікалай Калінін, які экранізаваў першыя дзве часткі прыгодніцкай трылогіі Анатоля Рыбакова — “Корцік” і “Бронзавая птушка”, пайшоў з жыцця. Трэцяя частка — засталася без рэжысёра, і тагачасны дырэктар “Тэлефільма” Ізольда Кавелашвілі вылучыла кандыдатуру Валерыя Рубінчыка на вольную пасаду. Рэжысёр здолеў атрымаць для кінаўвасаблення прыгодніцкую гісторыю, што адбываецца ў часы НЭПа.

Сёння, калі глядзіш гэты дынамічны тэлефільм у трох частках, атрымліваеш сапраўднае задавальненне ад аўтарскіх знаходак і ўжо знаёмых “рубінчыкавых” прыёмаў. Памятаеце інтэрцітры з “Чырвонага агітатара...”? Тут яны — ужо частка карціны, а не толькі момант дэманстрацыі нямога кіно. Далей, выкарыстанне кінахронікі — трэцяя серыя распачынаецца з хранікальных кадраў палётаў дырыжабляў. Герой карціны глядзіць на цэпеліны ў небе, і абмяркоўваюць забойства інжынера Зіміна ды невінаватасць Віцькі Бурага. Кадры зманціраваны так даціпна і арганічна, што эфект прысутнасці пры запуску лётных апаратаў узнікае сам па сабе.

У цэлым, што ўражае пры пераглядзе — тое, як вынаходліва, пры тым амаль з нічога, зроблены тэлефільм. Калі гэта рэпрэзентацыя школы, дык тут — і абмеркаванне любоўных вершаў на фоне “Кутка бязбожніка”, і інсцэніроўка жывой сатырычнай газеты “Сіняя блуза” напярэдадні камсамольскага сходу. Калі рэстаран — не аб’ездзеца без камічных куп-

“Магіла льва”.

“Культпаход у тэатр”.

“Адступнік”.

летаў, танцаў ды антуражу ў стылі мадэрн. У стужцы героі ходзяць на фільмы з удзелам акцёра-коміка нямога кіно Макса Ліндэра ў кінатэатр “Арбатскі Арс”. Не забудземся і на іпадром, які выяўлены зноў-такі з дапамогай кінахронікі. Словам, эпоха НЭПа ў “Апошнім лесе дзяцінства” паўстае жыва, яўна і сімпатычна. (Як тут не ўгадаць, што бацька Валерыя Рубінчыка працаваў дырэктарам джазавага аркестра Эдзі Рознера).

Немалаважны ўнёсак у агульны настрой і пераканаўчасць карціны зроблены і акцёрамі: Яўгенам Еўсцігнеевым, Вячаславам Малаковым, Уладзімірам Анто-

нікам; Генадзь Аўсяннікаў тут грае нядобрасумленнага начальніка збыту... Гісторыя пра вядомых хлопчыкаў з “Бронзавай птушкі” і “Корціка” атрымоўвае ў новай тэлестужцы цалкам нечаканы працяг і сапраўдны прасторава-часавы “аб’ём”. Ды стаць глядацкім хітом кіно дапамагае музыка Яўгена Глебава.

4. “КУЛЬТПАХОД У ТЭАТР” (1982)

А зараз прапусцім два галоўных, вытанчаных па форме і месце, фільма Валерыя Давыдавіча — “Вянок санетаў” і “Дзікае паляванне караля Стаха”, каб апынуцца ўжо ў васьмідзясятых. Рэжысёр здымае “Культпаход у тэатр” — карціну, якая развівае яго галоўную тэму — узаемаўплыў мастацтва і жыцця. Дзеянне стужкі распачына-

і лірызмам. Асноўнае месца дзеяння ў кіно — вёска Белья Азёры ў атачэнні вады. Механік Ціхаміраў запрашае пажыць у сябе пісьменніка Скарабагатага, каб той убачыў жыццё ў правінцыі ўласнымі вачыма і напісаў пра яго п’есу. Асаблівых сацыяльных праблем у Азёрах няма — жыццё сялян добра наладжана, а вось жарсці кіпяць з перахлёстам на “асабістым фронце”. Як і ў “Белых Росах” Ігара Дабралюбава, узгадаем таксама яшчэ адну вядомую стужку “Беларусьфільма” перыяду застою, герояў клапоціць асабістае шчасце, а не несправядлівасць свету.

Тым не менш, штодзённыя і амурныя справы Валерыя Рубінчык трактуе менавіта ў рэчышчы асабістага, а не калектыўнага выбару. Што чалавеку кахаць не за-

ніраванне разглядаецца не як абстрактная пагроза чалавечтву, а як крушэнне гуманістычных ідэалаў савецкага чалавека. У Рубінчыка клон таленавітага прафесара Мілера (які і прыдумаў прыбор, здольны капіраваць жывыя арганізмы) — гэта канфарміст, што шукае здзелкі з удадай. Дубліката асабліва не турбуе будучыня свету, у адрозненне ад свайго творцы — сапраўднага вучонага — ён хоча прадаць за мільён долараў напрацоўкі і добра жыць на востраве з каханай жанчынай.

Метафара крушэння (ідэалаў, свету) у карціне мае і візуальнае ўвасабленне — горад будучага, у якім адбываецца дзеянне, увесь час руйнуецца пад уздзеяннем прыродных стыхій. Генерал Доран катаецца на машыне па бязлюдных вуліцах,

гадаеш. Што судзіць яго за гэта нельга. Аднак быць цалкам вольным ад грамадства не атрымаецца — муж, які закахаўся ў сімпатычную мадыстку, вернецца да жонкі. А пісьменнік, які прагнуў незалежнага творчага існавання, закахаецца ў дачку механізатара і ўжо свайго сябра — пры такім раскладзе сорамна займацца выключна творчасцю і не прыносіць грошы ў дом. У гэтай па-сутнасці паўсядзённай меладраме рэжысёр далучае мару, каханне да асабістай прасторы, якая неабходна чалавеку, каб дыхаць — у самыя розныя часы. Белья Азёры апынуцца творчым і жыццёвым прычалам для маладога пісьменніка. Толькі дэльтапланерыст, які намагаецца ўзляцець сярод азёр, чамусьці так і не падымецца ў паветра.

У карціне выбітныя ролі сыгралі Яўген Сяблёў, Юрый Ступакоў, стварыўшы дакладныя псіхалагічныя партреты герояў свайго часу.

5. “АДСТУПНІК” (1987)

І зусім нечаканая работа Валерыя Рубінчыка. Стужка, зробленая ў кааперацыі са “Студыё Гамбург” (ФРГ) і “Клінкарт фільм” (Аўстрыя), — прыклад ужо перабудоўчанага кіно, змрочнага і замкнёнага, далёкага, здавалася б, ад “барочнай” стылістыкі рэжысёра. У аснове карціны — навукава-фантастычны раман Паўла Баграка “Пяць прэзідэнтаў”. Гэты матэрыял становіцца ідэальным для персанальнага выказвання кінематографіста пра час і грамадства.

Гаворка ў літаратурным творы і фільме ідзе пра клонаў — цалкам актуальны тэма для творцаў і сёння. Аднак у трактоўцы Рубінчыка кла-

пераследуючы прыгожых жанчын. Навокал пустэча і распад. Хуткасныя цяжкі суседнічаюць з коннымі возікамі. Але прагрэс не раўняецца свабодзе і шчасліваму жыццю.

Валерыя Рубінчык у “Адступніку” прадакаў крах савецкай сістэмы і духоўную паразу інтэлігенцыі. А дакладней тое, што месца пры ўладзе занялі адно толькі яе не лепшыя клоны. Такім чынам, сапраўдны прафесар Мілер паспрабуе знішчыць сваё вынаходніцтва, але будзе ўжо позна.

Дзіўная рэч, але праніклівы погляд фантазёра і эстэта Валерыя Рубінчыка дакладна заўважаў павевы часу і здолеў іх адлюстравачы. “Адступнік” — гэта фільм-антыўтопія, што выкрывае супрацьлеглы бок утапічных фантазій.

Калі занурыцца ў разнастайную спадчыну Валерыя Рубінчыка, немагчыма супрацьстаяць гэтай ідэі мары, што хвалявала кінамастака. Ракавы ілюзіён, якім з’яўляецца кіно ў “Чырвоным агітатары...”; ілюзія свабоды і справядлівасці, якой прытрымліваецца Машэка; свет юнацкіх памкненняў і мрояў, што супрацьстаяць жаху вайны ў “Вянку санетаў”; насланы дзікага палявання караля Стаха — як калектыўны міраж, што сілкуе людскія страхі... Ды мастацтва і мара, як унутраны сад, уцёкі, опіумныя сны, надзея і выратаванне... Ды, вядома, наша жыццё, як самая вялікая ілюзія — я назвала толькі пяць адценняў мар Валерыя Рубінчыка, але іх бясконца мноства.

Ёсть такое разуменне “другое дыханне”. У побыт яно прыйшло са спорту. Гэта калі арганізм, пераадолеўшы стрэс, выкліканы рэзкім павышэннем нагрузкі, перабу-доўваецца пад экстрым і зноў уваходзіць у трывалы ра-бочы рытм. Хто школьнікам ці студэнтам на занятках па фізкультуры бегаў крос, памятае стан, калі, здаецца, няма ўжо сіл, і раптам аднекуль яны бяруцца. Уключаецца тое самае “другое дыханне”.

Мяркую, гэтае разуменне можна перанесці на жыццёвы досвед увогуле. Я гляджу на нашых ветэранаў, на плечы якіх у 1941 годзе звалілася вялікая буда, і якую яны здолелі вытрымаць, перамагчы. Больш за тое, набывае ў цяжкія гады “другое дыханне” і сёння вызначае іх, у добрым сэнсе, зацікаўнасць, працавітасць і жыццёўства. Усё гэта ёсць у характары народнага мастака Беларусі, удзельніка Вяль-кай Айчыннай вайны Леаніда Дзмітрыевіча Шчамялёва.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Сёлета мэтру нашага жывапісу споўнілася 97 гадоў. Я задумваўся над гэтай лічбай, калі днямі наведаў Галерэю Леані-да Шчамялёва, што месціцца ў Старым горадзе побач з галерэ-ай другога карыфея беларускага мастацтва — Міхаіла Савіцка-га. У гэтай акалічнасці можна знайсці нейкі сімвалічны сэнс. На адной прасторы вышлі два розныя погляды на лёсавызначальны для краіны і свету падзеі. А ты, глядач, думай і выбірай, што табе больш пасуе, больш па душы. Людзі аднаго пакалення, ветэраны адной вайны, вынеслі з жыццёвых пакут дыяметральна розны досвед. Савічкі ўсё жыццё ў думках і адправедна ў творчасці звяртаўся да ваенных жарсцяў і жахаў. Шчамялёў жа сваімі кар-цінамі нібыта гаворыць, як цудоўна жыць і радавацца простым рэчам і з’явам, калі табе пашчас-ціла выжыць там, дзе многія з твайго пакалення паляглі. Стаў-ленне да ваеннай тэмы ў Леані-

Эскіз твора.

да Дзмітрыевіча заўжды было сур’ёзным, але ніколі на гэтай тэме ён не засяроджваўся цал-кам — так, каб не заставаўся ўяўнай прасторы для іншага. У адным са сваіх інтэрв’ю, згладва-ючы імпрэзы, куды яго запраша-лі як удзельніка Вялькай Айчын-най вайны, ён сказаў, што яму цяжка зразумець тых ветэранаў, якія па-ранейшаму нібыта зна-ходзіцца ў акапах на той вайне і не зважаючы, што свет з часоў іх маладосці радыкальна змяніўся.

Магілёўскі абласны драматычны тэатр, як і многія твор-чыя калектывы, перажывае цяпер не лепшыя часы: XV Міжнародны маладзёжны тэатральны форум “М. @ rt.кантакт” адменены, не адбыліся запланаваныя гастро-лі РТБД, прэм’ера лірычнай камедыі “Прышоў мужчына да жанчыны” перанесена з канца красавіка на сярэдзіну мая, доўгачаканы выпуск “Пікавай дамы” ў пастаноўцы Ігара Казакова — ажно на кастрычнік. Да 21 красавіка тэатр знімае ўсе спектаклі і пераходзіць на рэпетыцыйны рэжым. А між тым, літаральна напярэдадні афіша заяр-рэсціла новымі найменнямі. Цягам усяго аднаго тыдня на мяжы лютага-сакавіка “стартвалі”казы адразу трох новых спектакляў: “Бог ездзіць на веласіпедзе”, “Акадэ-мія смеха” і “Без пудры”. А яшчэ праз некалькі дзён прай-шла выстаўка “За люстэркам сцэны”, дзе свае работы, вырабленыя “для душы”, у якасці хобі, прадставілі супра-цоўнікі тэатра.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Дадам, што монаспектакль “Безпудры” — гэта аўтарскі праект Кацярыны Аверка-вай, папярчаныяны як “ура-чыстая кінтата” да юбілею актрысы Галіны Лабанок. А дзве астатнія на-даўнія прэм’еры ажыццёўлены зусім маладымі рэжысёрамі: “Акадэмія смеха” ў Малаой зале паставіў Андрэй Каралевіч, а “Бог ездзіць на веласі-педзе” на вялікай сцэне — Паліна Дабравольская. У абодвух за плячы-ма — паспяховая акцёрская кар’ера: у Андрэя — у кіно, у Паліны — у тэатры “Тэатрыя мюзікала”. Да згаданых імянаў даладзім прынятую ў штаб Камілію Хусайнаву, якая паставі-ла тут ужо два спектаклі — “Жоў-ты пясошак” і “Лілічку”, а таксама Уланмірызу Карыбнаева, які ўвасобіў “Апошніх сведкаў”. І тое, што калек-тыв так актыўна запрашае творчую

маладзь і дае добрую магчымасць рэалізаваць свае рэжысёрскія здоль-насці, далаткова сведчыць, што гэтая лінія развіцця Магілёўскага тэатра зусім не выпадковая. Павагу выклікае і рэпертуарная палітыка. Бо сярэд пералічаных найменняў — найперш сучасная драматургія. Гэта і п’еса невядомага ў Беларусі, але прызнанага ў свеце японскага камедыяграфу Кокі Міпа-ні, і маладая расійская драматургія, і звароты да гістарычнай постаці Лі-лі Брык — музы рускага авангарда, да вострасацыяльнай кнігі Свята-ланы Алексіевіч. Ніводны са згада-ных спектакляў не трапіў у праграму фестываля, які не адбыўся (дарэчы, яшчэ і таму, што ўсё гэта — самыя свежыя творчыя працы). Але іх збег нагадаў спецыяліст накіптаў спеасаба-ліва тут ужо два спектаклі — “Жоў-ты пясошак” і “Лілічку”, а таксама Уланмірызу Карыбнаева, які ўвасобіў “Апошніх сведкаў”. І тое, што калек-тыв так актыўна запрашае творчую

“Начны дазор”.

“Прывісчэнне маці”.

“Мастачка Людміла Шчамялёва”.

Жыццё на “другім дыханні”

“Партрэт Анюты”.

Як мне падаецца, ён пер-шым у нашым мастацтве ска-таў, што пакутвалі, змагаўся і перамагалі мы дзеля таго, каб пасля вайны ў гарманічным і чалавечым, мірным свеце нам самім трэба быць больш разумнейшым і чалавечым. Нездарма шырокай грамадзе Леанід Шчамялёў вядомы най-перш творами, дзе ўвасоблены блізка і дарагія яму людзі — сваякі і сябры. А што ў жыцці ёсць даражэйшае за каханне ды сяброўства?

У Галерэі Шчамялёва пастаян-ную экспазіцыю складаюць класічныя творы мэтра, што трывала ўвайшлі ў анталогію беларускага выяўленчага ма-стацтва. У тым ліку і прывсе-чаная Вялькай Айчыннай і іншым драматычным падзеям нашага гістарычнага абсягу. А прастору для зменных выстаў у момант майго апошняга наве-дання галерэі запоўнілі работы са збору сям’і Леаніда Дзмі-трыевіча — тое, што мастак ра-біў найперш для сябе, можа на-ват і не плануючы выстаўляць на публіку. Гэта партрэты маці, жонкі, дзяцей, унукаў. А яшчэ замалёўкі, якія можна пара-ўнаць з дзённікавымі натат-камі. Частка з іх потым лягла

ў аснову карцін, а штосьці так натагтай і засталася. Тое, што зараз экспануецца ў галерэі, добрая нагода па-разважаць пра феномен ма-стацтва Леаніда Шчамялёва. Кожны з чыннікаў карціны аўтарства Шчамялёва не заўсё-дзі ўражвае. Даволі ўмоўны ма-люнак і прасторавая структура; форма будзеца праз святло і цень — ніякіх паўтанюў і адцен-няў, колер лакальны, амаль без нюансаў. У партрэце і сюжэт-ных карцінах мастак пазбягае складаных ракурсаў. Але пры гэтым вельмі прывабны паз-разны лад, настраёвасць і пэў-

ны псіхалагізм у партрэтах, вы-кананых у выразна-эцюднай манеры. Як па мне, у партрэтах работы Шчамялёва, калі ён піша дарагіх яму людзей, ёсць нешта ад вельмі шанаванага мной Амеда Малзі-ляні. Гэта здольнасць зазірнуць у душу, не засяроджваючыся на неістотным, ігнаруючы дробязі, якія толькі адцягваюць увагу ад сутнаснага. І яшчэ я захапляюся здольнас-цю гэтай асобы жыць на “другім дыханні”, не збывацца з творчага рытму. Нават не верыцца, што мастаку 97...

К

“Інтэнсіў”-тэатр у Магілёве

Фота Ютэніі Аліверанка

Спектакль “Бог ездзіць на веласі-педзе” прылягвае ўвагу яшчэ і тым, што гэта даволі рэдкі на сёння пры-клад звароту да тэм, якія хваляюць падлеткаў. Дарэчы, дырэктар калек-тыву Андрэй Новікаў з самага пачат-ку паставіў перад рэжысёрам мена-віта такую задачу : зрабіць спектакль для самых, па цяперашніх часах, “абзеленых” у тэатральным мастац-тве — не проста для моладзі, схільнай да авангарда, а для тых, каму няма нагадаў спецыяліст накіптаў спеасаба-ліва тут ужо два спектаклі — “Жоў-ты пясошак” і “Лілічку”, а таксама Уланмірызу Карыбнаева, які ўвасобіў “Апошніх сведкаў”. І тое, што калек-тыв так актыўна запрашае творчую

матэрыяла ў тым, што дзеянне засяроджваецца не на шко-лі з яе супрацьстаўленнем “настаў-нік — вучань” (усё ж гэты паварот падлеткаў. Дарэчы, дырэктар калек-тыву Андрэй Новікаў з самага пачат-ку паставіў перад рэжысёрам мена-віта такую задачу : зрабіць спектакль для самых, па цяперашніх часах, “абзеленых” у тэатральным мастац-тве — не проста для моладзі, схільнай да авангарда, а для тых, каму няма нагадаў спецыяліст накіптаў спеасаба-ліва тут ужо два спектаклі — “Жоў-ты пясошак” і “Лілічку”, а таксама Уланмірызу Карыбнаева, які ўвасобіў “Апошніх сведкаў”. І тое, што калек-тыв так актыўна запрашае творчую

ёры не будзе гульнёй у адны вароты, калі дарослыя схільны “павучаць” падлеткаў, што і як трэба рабіць, каб гэта было правільна. Наадварот, пер-шае слова тут будзе за юнімі гляда-чамі, якім часцей за ўсё даведзена многае з узрачанага патлумачыць сва-ёй башкай, нават дзесці пераказаць сюжэт. Бо падлеткі, нават без бага-тага культурнага мінулага, больш “пра-сунутыя” ў сучасных сродках выра-знасці. А недахоп тэатральнага вопыту толькі дапаможа ім успрымаць ві-дывіла з чыстага ліста, не клапоціцца пра тое, што там штосьці не так, як павінна быць “па правільнах”. Рэжысёр добра “пераарала” п’есу, скараціла некаторыя паўторы думак,

падкрэсліла “мазаічны” разорт пад-зей. Выкарыстанне лінейных свят-лольдзёных свільнен, мікрафонных стоек, ды якіх з’яўляюцца чэргі жада-ючых вымавіць абрыўкі фраз — усё пабудавана так, быццам мы бачым не рэальны падзеі (мэнавіта на іх паслядоўны паказ звычайна раз-лічвае старэйшае пакаленне), а тое, што адбываецца ў галаве Кірыла (Ва-дзім Арціменя), якога Маці і Бацька (Яўгенія Белазаркоўская, Уладзімір Пятровіч) прыводзіць да Псіхолога (Даніла Самкнулаў). Свой “фантом” ёсць і ў п’есе — загінуўшы старэйшы Брат Наташы (Андрэй Корзан). Але спектакль зроблены так, што на пэў-ным этапе і саму Наташу (Анжэліка Барчан) пачынаеш успрымаць як “фантомны прывід” галоўнага героя. Таму разважаць даведзена не адно пра тое, як пачуваюць сябе сучасныя падлеткі і што іх хваляе, але і пра са-мі тэатральныя сродкі, якімі гэта ўва-сбаляецца.

Пачынаецца спектакль, калі не ведаць п’есу, зусім незразумела. Але ж так прыцягальна ды інтрыгуюча, як і трэба далучаць да мастацтва ты-нэйджараў. А завяршаецца выхадам на сусветныя прасторы разважачы пра жыццёвы шлях, героі пашу ад-ступаюць назад — і знікаюць у вы-яве, што нагадвае планету ў атачэнні космасу. Яшчэ адным доказам на карысць таго, што спектакль прызначаны для прайгяду не столькі з аднакласнікамі, колькі з бацькамі, з’яўляецца галоў-ны канфлікт — паміж не пакален-нямі, а рознымі прадстаўнікамі мо-ладзі. Больш за тое, ёсць у спектаклі і момант, што яднае тыпы мыслення бацькоў і дзяцей. Падлеткі схіль-

ныя да максімалізму, падзелу свету на чорнае і белае. У многіх дарослых гэта рыса прысутнічае таксама — і выяўляецца найперш у адносінах да дзяцей, якім прапаноўваецца пэўны варыянт паводзінаў — і ніякі іншы. Таму некаторыя спрашчаныя п’есы і спектакля ў абмалёўцы моладзі, прадстаўнікі якой палзелены на два бескампрамійныя лагера, становіцца бы гэтакім класіфікацыйным імпульсам да адзіна правільнага выбару, з якім па-годзіцца ўсе. Нягледзячы на пазна-вальнасць сітуацыі, у жыцці насам-рэч — усё складаней.

Тую складанасць Паліна Да-бравольская адлюстравала ў сваім ранейшым спектаклі — “Комната памірае” ў Ok16. А яшчэ яна рэ-жысывала шматлікія чыткі п’ес і ўжо талды прыцягнула да сябе ўвагу ўменнем “дакапацца” да сутнасці самага “закручанага” тэксту, адшу-каць у ім вызначальныя стрыжань і перадаць усё энойдзенае праз артыстаў. Магчыма, у Магілёве на ўсё гэта было адведзена надта мала часу, бо апошні пункт здзейсніўся хіба часткова. У лепшы бок вы-яваюцца акцёры, якія працавалі з былым мастацкім кіраўніком тэ-атра Саўсюсам Варнасам — най-перш Анжэліка Барчан і Уладзімір Пятровіч. Але рэжысёр знаходзіць “апраўданне” неспрактыкаванай моладзі: іх тэатральная “вампука” толькі дадае парадыйных фарбаў у абмалёўку аднакласнікаў. Што ж, пакуль у спектаклі і ўсяго тэатра ёсць вымушаны “антракт”, у час якога артысты могуць лепей асэн-саваль зробленае і, пачаўшы з сябе, пазбавіцца некаторых хібаў.

К

К

Адным словам, класік!

Заслужанаму дзеячу мастацтваў Беларусі, двой-чы лаўрэату дзяржаўнай прэміі “За духоўнае ад-радженне”, лаўрэату І Нацыянальнай прэміі ў галі-не выяўленчага мастацтва ў намінацыі “крытыка і мастацтвазнаўства”, лаўрэату прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі, уладальніку медаля Фран-цыска Скарыны, гісторыку мастацтваў, даследчы-ку і журналісту Барысу КРЭПАКУ — 80!

Фота Юрыя ІВАНОВА

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Тыя, хто прафесійна працуе са сло-вам, ведаюць, што найцяжэй-шая справа — гаварыць ці пі-саць пра агульнавядомае. Для мяне і маіх калег журналістаў і мастац-кіх крытыкаў з’яўляецца відавочным фактам тое, што Барыс Крэпак, якому 10 красавіка споўнілася 80 гадоў — зна-кавая постаць у нашай культуры. У бе-ларускім мастацтвазнаўстве ён займае такое пачэснае месца, як Міхаіл Савічкі ў жывапісе, Анатоль Анкейчык у скульп-туры, Васіль Шаранго-віч ў графіцы. Адным словам, класік. Што да гэтага дадаць, што пра-мовіць пра яго вышш та-го, што ён сам свёрдзіў сваімі творами ўнікаль-насць нашага мастацтва і нашай краіны, і такім чы-нам распавёў грамадзе пра сябе самога — бо творчасць ёсць самы дакладны аўтапартрэт творцы? Цяжка ска-заць нешта новае пра тое, што ўсім вядома. Тым ж, хто шчы-рэ ў справе асвят-лення мастацкіх пра-цосаў у Беларусі, не ведаць ягоных кніг і грунтоўных пуб-

1

- На здымках:
- 1 Сяброўскі шарж К.Куксо.
- 2 З мастаком М.Шамякіным.
- 3 З А.Кішчанкам, У.Караткеві-чам, А.Бельцокавай, Г.Вашчан-кам. 1985 год. Фота Я.Котыша.
- 4 З удзельнікамі Вялькай Айчын-най вайны: пісьменнікам В.Быкавым, мастакамі Т.Паражняком, П.Дурчынём, М.Кандрацьевым, дырэктарам ДММ БССР Ю.Карачунём. 1985 год.
- 5 З мастаком Г.Скрыпнічанкам у рэдакцыі “К”. 2014 год.
- 6 З У.Тоўсцікам і У.Пракапцо-вым у Нацыянальным мастацкім музеі. 2008 год.

лікацый у перыядычным друку проста несумленна, нават сорамна. Асабіста для мяне Барыс Аляксеевіч старэйшы кале-ла. Ведаю яго з 80-х. Мой прафесійны здымак на момант знаёмства з ім скла-даўся з некалькіх публікацый хутгэй інфармацыйнага, чым аналітычнага кішталу. Ён жа быў у статусе мэтра. На яго-ных публікацыях я засвойваў прафесію журналіста, мастацкага крытыка. Ён ніколі не выкладаў у Акадэміі мастацтва-ў, але тым не менш стварыў школу. Бо кожны, хто сёння піша пра нашу выяўленчае мастацтва, мусіць звяртацца да твораў Барыса Крэпака, як да крыніцы іфармацыі... натхнен-ня. Так, мэнавіта натхненія. Бо знаёмства праз ягонае пасярэдніцтва з гістарычнымі дасягнен-нямі нашай культуры, з выдатнымі прадстаўні-камі беларускага ды сусветнага мастацтва спа-раджае гонар за Бацькаўшчыну і настраівае на творчы лад. Сярод зробленага Барысам Аляксеевічам я най-больш шаную эпэпаю віртання ў беларускую свядо-масць забытых імянаў нашых выдатных творцаў, чыя спадчына раскідана па ўсім свеце, чыя імяны залічаны ў нацыянальны пантэон нашых бліжэйшых су-селяў і далёкіх краін. Гэта праца надзьвічай актуаль-ная сёння, калі Беларусь набыла статус суверэннай дзяржавы, і надшыоў час, як прынята казаць, “збі-раць камяні”. Тыя камяні, што кладуцца ў падмурк духоўнага суверэнітэту краіны. Мне неск і не верыцца, што Барысу Аляксееві-чу 80 гадоў, хоць гэты факт біяграфіі не аспрэчыць. Не выпядае ён на такі шановны ўзрост, далібог! Як за-ўжды чакаю новых публікацый і грунтоўных даследаў стэрэяўнага калелі.

Калектыв газеты “Культура”, працы ў якой Барыс Аляксеевіч прывісціў бадай чэзрыі века ды і цяпер з’яўляецца не актыўным і аўтары-тэтным аўтарам, а таксама часопіса “Мас-тацтва” рэдакцыйна-выдавецкай установы “Культура і мастацтва” ад шчырага сэрца вішчуць юбіляра, звычайна яму здарова, плёну, новых адметных твораў!

Тэст на чалавечнасць

Нейкі капелан Першай сусветнай вайны трапна заўважыў, што ў акопах няма атэстаў. Згадаў пра гэта пасля вольнай навiны з назвай “Святыя носяць белае”. Унутранае ўбранне адной з цэркваў у кітайскім Ухане распісалі... выявамі урачоў у белым антывірусным спецадзенні. Сваіх ратавальнікаў народ узвёў у ранг святых. Так, у пікавыя моманты жыцця, якое мяжуе са смерцю, мы ўспамінаем Бога. А кожны, хто не шкадуе ўласнага жыцця для твайго выратавання, — святы.

Кіраўнік урада Ірландыі падчас пандэміі будзе сумяшчаць свае абавязкі з працай доктара, бо ён у медыцыне — дыпламаваны спецыяліст. Па ўсяму бачна, ён любіць сваіх людзей. На такой любові трымаецца ўсё і ў прафесійных адносінах, і ў маральных стасунках.

Яўген РАГІН

Любоў да людзей — вялікае мастацтва. І ў поўнай меры ўласцівае яно работнікам культуры. Пра гэта і пастараемся пагутарыць. Прызнаюся шчыра, сённяшняя пошта — не надта вялікая. Не буду шукаць прычыны, яны — навідавоку. А вось актыўнасць светлагорскіх бібліятэкараў адзначаю ў першую чаргу і з вялікім задавальненнем. Даўно іх ведаю і лічу, што на роднай Гомельшчыне яны — адны з самых цікавых у праявах прафесійнай выдумкі. Карацей, ліст галоўнага бібліятэкара аддзела бібліятэчнага маркетынгу Светлагорскай цэнтральнай раённай бібліятэкі Валянціны Расошанка парадаваў надзвычай. Вось пра што распавядае Валянціна Мікалаеўна: “Нягледзячы на не надта спрыяльны час, бібліятэкі для карыстальніка не зачыняюцца. Каранавірус не забіў прафесійны энтузіязм, наадварот: апантанасць прымушае нас шукаць новыя формы зносін з чытачамі. Дырэктар раённай сеткі Вікторыя Бусел прапанавала правесці інтэрнэт-акцыю “Тыдзень без партфеля”.

Каб вакацыі не былі сумнымі, творчыя майстар-класы бібліятэкараў ладзяць у рэжыме анлайн. Падчас такіх заняткаў вырабляюцца кніжныя закладкі, выявы матыльцоў, кветак, услях чытаюцца кніжкі. Вы будзеце здзіўляцца, але такія анлайн-меропрыемствы карыстаюцца попытам”. Безумоўна, мы будзем здзіўляцца! Але не толькі таму, што за тыдзень акцыі сабралі больш за 1500 праглядаў. Радасць выклікае ў першую чаргу неўтаймоўнае імкненне работнікаў культуры захаваць насуперак усяму чытача. Далей Валянціна Расошанка піша пра анлайн-меропрыемствы, прысвечаныя 75-годдзю Вялікай Перамогі. Яшчэ ў пачатку года ўстанова абвясціла міжнародную акцыю “#ЗОРНЫЯКнігіПЕРАМОГІ”. Інфармацыя пра яе была змешчана на бібліятэч-

ках”. Вось вам вопыт, варты самага апэратыўнага пераймання.

Наступны адрас, дзе жыве любоў да людзей, — Масты. Гэтым разам дабрачыннасць выказваюць клубныя супрацоўнікі. Справа ў тым, што яны ладзяць акцыю па аказанні дапамогі сталым удзельнікам клубных фармаванняў. Піша Наталля Шэўчык: “Каранавірус выпрабаввае нас, у тым ліку і на ўвагу, на спагадлівасць, умненне працягнуць руку дапамогі ды паспрыяць у вырашэн-

ных людзей сельскага клуба “Глядавічы”, Курывіцкага, Пацэвіцкага і Струбніцкага цэнтраў культуры, іншых клубных устаноў. І яшчэ немалаважнае нюанс: кожны вясковец мае нумары мабільных тэлефонаў клубных работнікаў, якія адкрытыя для кантактаў у любы час. А значыць без малака і таблетак бабулі з дзядулямі не застануцца.

Інга Гіз з Ашмян распавяла пра саліста народнага тэатра танца і песні “Імпульс” Ашмянскага раённага цэнтра культуры Канстан-

За што мы любім малую радзіму? Так, за маляўнічыя азёры, узгоркі, лясы і палаткі. Але найперш — за вобразы мілых сэрцу людзей, якія насыцаюць наваколле вялікім сэнсам стваральнай працы.

Працягнем тэму Вялікай Перамогі. Урэшце яна таксама здабыта цаною вялікай любові да чалавецтва. Навіна са Свіслацкага раёна. У Грынкаўскім сектары культуры і вольнага часу пачала дзейнічаць фотазона “Перамозе — 75!” Зроблена яна ў васільковым ко-

раёна, з ЦБС Бабруйскага раёна. Бібліятэкар аддзела абслугоўвання і нфармацыі Бабруйскай цэнтральнай бібліятэкі Галіна Буткевіч, да прыкладу, напісала пра акцыю “Сябар наш, кніга!” На мерапрыемства былі запрошаны пачаткоўцы з раёна: з Каменскай сярэдняй школы. Гаворка ішла пра жыццё і творчасць Аляксея Пысіна і Уладзіміра Ліпскага.

Па традыцыі спецыяліст Савецкага раённага аддзела надзвычайных сітуацый Таццяна Бычанок распавядае пра прафілактыку пажа-

Светлагорск: самыя юныя ўдзельнікі акцыі “Тыдзень без партфеля” — чытачы Кіраўскай сельскай бібліятэкі Латошынскага раёна Маскоўскай вобласці; майстар-клас у рэжыме анлайн па вырабу кніжнай закладкі ад бібліятэкара раённай дзіцячай бібліятэкі Алены Кохна.

Браслаўскія аграгарадкі чытаюць паэтычныя радкі.

Канстанціна Яраша ў Ашмянскім раёне ведаюць многія.

Праект “Вялікай Перамозе — 75” стартаваў у Наваельні.

ным сайце і ў сацыяльных сетках. У адной з апошніх створана адпаведная група. Цяпер у ёй — амаль 500 удзельнікаў (калегі з Казахстана, Украіны, Беларусі). Бібліятэкі-ўдзельніцы ладзяць для маладзёжнай аўдыторыі мерапрыемствы па лепшых творах савецкіх пісьменнікаў. Удзел у такіх акцыях прынялі 3 276 маладых чытачоў. “А зусім нядаўна, — працягвае аўтарка, — Светлагорская раённая бібліятэка запрасіла жыхароў раёна і раённага цэнтра (дзяцей і дарослых) да ўдзелу ў інтэрнэт-конкурсе відэапрачытання “1418 гераічных радкоў”. Удзельнікі павінны зняць відэаролікі, у якіх яны чытаюць любімыя вершы пра вайну, і размясціць іх у групе “БібліятэкіСветлага-Горада”. Вынікі конкурсу будуць надведзены напярэдадні 9 Мая. Гарадская дзіцячая бібліятэка № 3 ладзіць гэтымі днямі інтэрнэт-акцыю “Землякі ўспамінаюць Дзень Перамогі”. Успаміны змяшчаюцца ў сацыяльных сет-

ні жыццёва важных пытанняў. Гэтыя сваёсаблівы тэст на чалавечнасць сёння здаюць многія. Мастоўшчына — не выключэнне. У кожным з 17 устаноў культуры раёна створаны клубы сталых людзей. Дырэктар Мастоўскага раённага цэнтра культуры Сяргей Фядотаў адказвае за правядзенне акцыі “Дапамога побач”. Кіраўнікі клубаў і цэнтраў культуры правялі тэлефоннаепытанне і даведаліся, каму якая падтрымка патрэбна”. Загадчыца сельскага клуба “Голубы” Ірына Гядрэвіч распавядае, што ў мясцовым клубным фармаванні “Галубінушка” — восем сталых сялячанака, камусьці дапамагаюць дзеці, а хтосьці — адзінокі. Надзея Мармыш папрасіла даставіць лекі. Ірына Гузель — прамысловыя тавары. Ванда Гядрэвіч — прадукты. Усе просьбы загадчыца выканалі без праблем. Такую апэратыўную дапамогу атрымліваюць сёння ўдзельнікі клуба ста-

ціна Яраша. Ён пачынаў бібліятэкарам, цяпер — галоўны адміністратар цэнтра, займаецца рэкламнай дзейнасцю арганізацыі. Творчая дзейнасць для яго таксама прыярытэтная. А яшчэ Канстанцін падчас вучобы ў Магілёўскім бібліятэчным каледжы граў у рок-гурце. Словам, усё ў гэтым жыцці ад любові.

Мастак Надзея Лукашык сваю першую выставу “Таленты роднага краю” ў Жукоўшчынскай сельскай бібліятэцы ладзіла чатыры гады таму. І вось — чарговыя вернісаж. Для Дзятлаўшчыны гэта — важкая падзея. Вось як апісвае яе бібліятэкар Жукоўшчынскай сельскай бібліятэкі Людміла Цюленіна: “Другая выстава Надзеі Лукашык называецца “Майстэрства рук і сэрца”. Выстава выклікае шмат светлых пачуццяў. На палотнах — родныя краявіды, родныя аднавяскоўцы. Калі вам сумна, наведайце выставу Надзеі. Добры настрой вам — гарантаваны”.

Леры. А побач — рамонкі. Кветкавае пано — цэнтр фотазоны. Побач — падборка літаратуры на ваенную тэматыку, старыя фотадакументы. Аўтары такіх аб’яднанняў Святлана Гінч і Марыя Казлоўская. Праект “Вялікай Перамозе — 75” стартаваў у Наваельнінскім сельскім савеце Дзятлаўскага раёна. Потым эстафету прыняў Данилавіцкі сельскі савет. Падчас асветніцкай акцыі “Мы пра вайну сёння гаворым” адбылося сумеснае гromкае чытанне мастацкіх твораў пра Вялікую Айчынную вайну.

Ваенныя вершы Пімена Панчанкі, Максіма Танка, Аркадзя Куляшова гучалі і ў бібліятэках аграгарадкоў Браслаўскага раёна. Пра гэта распавяла загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу цэнтральнай бібліятэкі Ірына Макарэвіч.

Пра тыдзень дзіцячай кніжкі нам напісалі з Мураванай Ашмянкі Ашмянскага

раў і прыводзіць жахлівыя факты сівай мінуўчыны. За 1897 год у Мінскай губерні адбыўся 871 пажар, згарэлі 2666 пабудоў. Для барацьбы з агнём заснавалі пажарныя каманды. А Мінская гарадская дума прыняла рашэнне аб арганізацыі сістэмнай ачысткі комінаў. Штатныя камінары хутка вывучылі тапаграфію дахаў і паддашкаў, таму таксама прымалі ўдзел у пажаратушэнні. Яны карысталіся вялікай павагай жыхароў, бо свае нялёгка абавязкі выконвалі старанна і якасна. Арцель камінараў працягвала працаваць пад назвай “Кааператыў “Пажарны” і за савецкім часам. У сучасным Мінску шматпавярховікі маюць цэнтральнае ацяпленне, але Мінскі камбінат супрацьпажарных работ мае ў штаце некалькі печнікоў, якія могуць чысціць дымаходы і вентыляцыйныя каналы.

Беражыце сябе! Сустрэнемся праз тыдзень.

У музейных пакоях.

Работы майстроў з аб'яднання дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва.

Баркалабаўскія хронікі

Першае, што прыходзіць на розум, калі чуеш назву дадзенага населенага пункта, вядома ж, — “Баркалабаўскі летапіс”. У гэтым помніку айчыннай гісторыка-мемуарнай літаратуры другой паловы XVI — пачатку XVII стагоддзя зафіксаваны падзеі, якія ахопліваюць перыяд 1545 — 1608-х гадоў, што мелі месца на тэрыторыі шэрагу цяперашніх беларускіх зямель. Даследчыкі дакумента мяркуюць — складзены ён быў святаром вёскі Баркалабава Фёдарам Філіповічам Магілёўцам. Я ж сустрэўся ў гэтым ужо аграгарадку з тымі, хто стаіць на варце яго сённяшніх хронік.

Алег КЛІМАЎ,
Мінск — аграгарадок Баркалабава Быхаўскага раёна — Мінск / Фота аўтара

ЗАЦІКАВІЦЬ ЛЮДЗЕЙ

У 2007-м Баркалабаўскі Дом культуры быў рэарганізаваны ў культурна-спартыўны цэнтр і з тых часоў у яго памяшканнях можна не толькі аддацца захапленню у вобласці, да прыкладу, дэкаратыўна-прыкладнога або тэатральнага мастацтваў, але і ўмацаваць у трэнажорнай зале чатырохгадовую цягліцу сцягна. А кіруе гэтым “сімбіёзам” Алена Усава, што аддала культуры больш за трыццаць гадоў. Асоба гэта, без перабольшання сказаць, у чымсьці нават легендарная ў дадзенай сферы жыццядзейнасці чалавека для Магілёўскай вобласці.

Здаўна ў КСЦ павялося так: штомесяц у ім арганізуюцца філарманічныя пляцоўкі, дзе выступаюць народныя калектывы Магілёўшчыны. Заязджалі сюды і артысты з Мінска і Гомеля, якія носіць такія ж званні. І прадстаўнікі Дзіцячай школы мастацтваў Быхава дэманстравалі тут сваё майстэрства.

— У мясяц у нас праходзяць чатыры — пяць канцэртаў, — кажа загадчыца. — А ў студзені ўпершыню правялі “Калядныя вячоркі” — апрабавалі новую форму правядзення мерапрыемстваў, што нагадвае старыя тэлевізійныя “Блакiтныя агеньчыкі”. На сцэне залы за круглым сталом сабраліся 50 — 80-гадовыя жыхары

аграгарадка, для якіх гучалі песні іх маладосці ў выкананні артыстаў цэнтра, а госці падпявалі. Яны і проста размаўлялі паміж сабой, і яшчэ мы ім прапанавалі гульнявую праграму. Тры гадзіны ішла імпрэза. Засталіся задаволеныя ўсе! І ў далейшым будзем праводзіць такія сустрэчы, ужо і сцэнарыі гатовыя.

А з канцэртна-гастрольнай актыўнасцю ва ўстанове ўсё ідзе настолькі добра, што ў тым жа 2007-м ёй быў падораны новы раэль, — каб і свае майстры чорных і белых клавiш маглі парадаваць публіку “свежым” гучаннем, і прыезджыя. Самыя ж масавыя мерапрыемствы ў Баркалабаве праходзяць у цёплы час года. Зразумела, не ўсіх трыста з лішнім чалавек яны збіраюць, але калі летам сюды прыязджаюць запрошаныя цыркавыя, шчасцю мясцовых дзетак няма мяжы!

Для іх і для дарослых у цэнтры дзейнічаюць сем клубных фарміраванняў. У вакальным гуртку “Дзяўчаты” займаюцца тыя, хто любіць эстрадную песню; у тэатральна-драматычным “Маска”, акрамя ўсяго іншага, дзетак вучаць правядзенню абрадаў, ну а ў гатовых ужо да паказу такіх імпрэзах удзельнічаюць іх старэйшыя калегі. У аматарскім аб'яднанні “Умелье ручки” рэалізуюць свае таленты ўмельцы дэкара-

Бібліятэкар і казачніца Святлана Чухманова.

тыўна-прыкладнога мастацтва, у “Рукадзельніцы” — вышыўкі і шыцця, у дыскаклубе “Твой фармаг” — прыхільнікі стылю дыска і сучасных рытмаў, у “Здароўе” — здаровага ладу жыцця. Між іншым, на базе КСЦ створана спецыяльная агітбрыгада, што прапагандуе ЗЛЖ. Яна ездзіць па раёне з пазнавальнымі праграмамі пра шкоду курэння і наркатыкаў, заклікаючы людзей весці правільны лад жыцця. Асабліва сярод фарміраванняў Алена Андрэеўна адзначае “Спадчыну”:

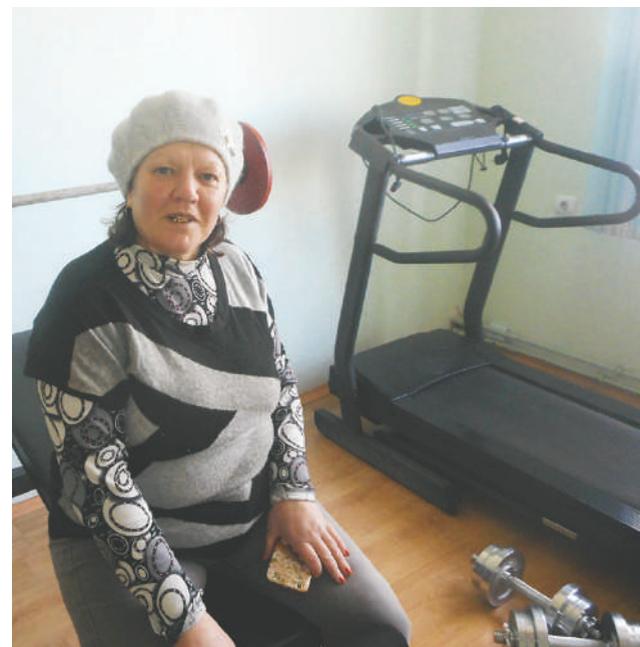
— Гэта, калі так можна выказацца, наша галоўнае аб'яднанне, дзейнасць якога накіравана на адраджэнне мясцовых традыцый, захаванне рэчывых рэліквій. Натуральна, іх носьбіты — найстарэйшыя жыхары Баркалабава, — разам з пакаленнем маладзейшым, тых, хто неабякава да гісторыі свайго краю, таксама ўваходзяць у яго склад. Наогул жа, варта сказаць, людзі сталі больш зацікаўленыя, ці што. Стараемся зацікавіць іх самымі рознымі праектамі, і ад насельніцтва аграгарадка хочацца рэакцыі ў адказ пажывей. Аднак зала цэнтра на 180 месцаў не пустуе: на канцэрты артыстаў Магілёўскай абласной філармоніі прыходзіць па

130 чалавек, нашых калектываў — па 70. Імпрэзы на адкрытым паветры наведваюць пад 200.

Паказала мне Алена Усава і музейны пакой, які дзейнічае ў КСЦ. Прычым, прадметы старадаўняга сельскага побыту, што мелі “хаджэнне” ў гэтай мясцовасці ў спрадвечныя часы, не ляжаць тут “мёртвымі” артэфактамі, а выстаўляюцца падчас выязных мерапрыемстваў у выглядзе падворкаў. Стацыянарная экспазіцыя перыядычна змяняецца за кошт новых знаходак і рэчаў, што былі адрэстаўраваны ўласнымі сіламі, якія, здавалася б, не падлягалі аднаўленню. У прынцыпе, усю гісторыю гэтага краю можна прасачыць па прадстаўленых у міні-музеі экспанатах — па тых жа старых цацках, прайгравальніку, фатаграфіях, паштоўках, лістах з франтоў Вялікай Айчыннай вайны, падзякаў ад Вярхоўнага галоўнакамандуючага...

СУМКІ З КНИГАМИ

— Старэйшае пакаленне па-ранейшаму аддава папярковым выданням, — канстатуе Святлана Чухманова. — Мне адна пенсіянерка распавяла такую гісторыю. Унук прапанаваў ёй купіць электронную кнігу, а яна адмо-

Алена Усава кіруе і культурай, і спортам.

вілася, — з-за таго, што павінна адчуваць паперу пад рукамі, а не пластык! Далёка не ўсе цяперашнія дзеці разумеюць такое стаўленне да кнігі...

І, тым не менш, у Баркалабаўскую сельскую бібліятэку яны прыходзяць — хоць бы за тымі творамі, што праходзяць па школьнай праграме. Але ёсць і сапраўдныя аматары кнігі, тыя, у якіх вочы на іх гараць. Як у дзвюх трэцякласніц з вёскі Ліпаўка Холстаўскага сельсавета Быхаўскага раёна. У кожны свой візіт у кніжніцу яны набіваюць поўныя сумкі літаратуры. Бібліятэкар шкадуе іх, маўляў, цяжка ж, не бярыце столькі, не данесяце. “Не, — адказваюць ёй, — нам хочацца пабольш узняць, вы ж ведаеце, як мы любім чытаць”.

— Чым адрозніваецца праца гарадскога бібліятэкара ад сельскага? — задае сама сабе пытанне Святлана Васільеўна. — Яшчэ і тым, што ў горадзе ў маіх калегаў ёсць пэўныя ўчасткі, за якія яны адказваюць, няхай гэта будзе абанемент, адзел камплектавання і гэтак далей. А я і літаратуру выдаю, і здымаю копіі з таго, што мне прынеслі наведвальнікі, з камп'ютарнымі паслугамі ім дапамагаю, вяду дакументабарот, практычна ва ўсіх ме-

рапрыемствах культурна-спартыўнага цэнтру ўдзельнічаю, у тым ліку, выязных.

У такія паездкі спадарыня Чухманова захоплівае з сабой кнігі, газеты, часопісы, прапаноўваючы іх мясцовым жыхарам. А “звычайнае” абслугоўванне чытачоў на даму Святлана Васільеўна ажыццяўляе па чацвяргах: пешшу або на ровары, таксама з торбай — поўнай кнігі і перыядычных выданняў — яна развозіць іх тым, хто ў сілу нейкіх прычын не можа прыйсці ў бібліятэку. І яшчэ аб сумесных з Цэнтрам мерапрыемствах: да кожнага з іх бібліятэкар рыхтуе выставы кніг, якім-небудзь чынам тэматычна звязаных з імі.

Развітваючыся, Святлана Чухманова паведаміла мне пра тое, што, аказваецца, Баркалабава з'яўляецца і радзімай некалькіх казак! На жаль, часу выслухаць хаця б адну з іх у поўным аб'ёме ў мяне ўжо не было. А значыць што? Правільна! Трэба будзе знайсці дзень і выбрацца ў гэты гістарычны край зноў, каб апынуцца ў сваім дзяцінстве, калі мама ўкладвала сыночка спаць, распавядаючы яму якое-небудзь паданне або легенду...

Народны каляндар у беларусаў — з’ява няпростая, і ў той жа час лагічная і паслядоўна-заканмерная. Да прыкладу, пасля Вербніцы пачынаўся перадвелькодны тыдзень. Цягам яго гаспадарка прыводзілася ў адпаведны святую выгляд. Усё мылася, чысцілася, перадусім стол, лавы, бяліліся сцены, печ. Канешне ж, мыліся і самі. У суботу фарбаваліся яйкі “шурлухой з лука”, гатаваліся неабходныя стравы. Вечарам, склаўшы ўсё тое, што неабходна пасвяціць, ішлі ў царкву на ўсеночную. Пасля вярталіся дадому і снедалі, пакаштаваўшы наперад усяго пасвяцонага. Але трэба ўлічваць, што ў царкву хадзілі асобныя члены сям’і. Усе астатнія сямейнікі, памыўшыся, выціраліся ручніком, на якім раскладвалася для пасвячэння велікоднае. Гэта павінна было аберагчы ўсіх членаў сям’і ад нядужасці, а дзяўчатам да ўсяго гэтага паспрыяць, каб яны былі прыгожыя. Перад пачаткам сьнедання сямейнікі звычайна становіліся на калені і маліліся, а потым садзіліся за стол.

Фота з архіва адрдзела ідэалягічнай работы, культуры і па справах моладзі Гарадоцкага райвыканкама

бірацца, выплочваў гэтую суму таму, хто выйграў. А яйка заставалася на зямлі, і гульня такім чынам магла доўжыцца, пакуль яе ўдзельнікі “не адвядуць душу”. Нагуляўшыся, гурт разыходзіўся ў адпаведнасці са сваімі інтарэсамі. Хто кучкаваўся, а хто ішоў дадому. Выпіўка, калі і мелася, то яе было мала, таму і групаваліся ў асноўным па два — тры чалавекі.

Інфарматар распавядаў, што ў вёсцы Лугаўцова, дзе ён нарадзіўся і жыў да вайны, калі на Вялікдзень было холадна, то збіраліся на гульню ў Міхалкавай хаце, самай вялікай і прастор-

Ад Вялікадня да Радуніцы

СА СВЯТОЧНАГА СТАЛА

Абрады хуткаплыннай вясны на Гарадоччыне

Адным з галоўных атрыбутаў велікоднага святочнага стала было чырвонае яйка, з якога распачынаўся сьнеданак. Гэтае яйка дзялілася на ўсіх членаў сям’і. У гэтым звычай і сёння бацька старадаўняе абрадавае значэнне. Сымволіка яго старажытная: яйка лічылася ўвасабленнем жыццядайнага пачатку.

Выключна важным на першы дзень Вялікадня быў абход двароў валачобнікамі. У кожнай мясцовасці існавалі свае лакальныя варыяцыі валачобніцтва, але ў цэлым вымалёўваецца наступная карціна. Пасля ранішняга сьнеданку (“рана-ўранні”) у гурт збіраліся найчасцей мужчыны колькасцю чатыры — пяць чалавек, і пачынаўся абход не толькі суседскіх хат, але і жыхароў суседніх вёсак. У гурце валачобнікаў былі музыканты, а з музычных інструментаў прысутнічалі скрыпка, гармонік і дудка.

У залежнасці ад майстэрства і творчых здольнасцяў у гурце маглі быць прадстаўлены ўсе гэтыя інструменты або толькі некаторыя з іх ці нават адзін. Валачобнікі падыходзілі да хаты і пачыналі спяваць песню або прыгаворвалі: “...масыці, матка, кладку, заві нас у хатку”. Гаспадары запрашалі гурт у хату, дзе пасля песень адорвалі валачобнікаў. Звычайна давалі пару яек, што лічылася за звычайную норму, маглі даць і кавалак булкі, каўбасы, сыру, шматок сала — у залежнасці ад заможнасці гаспадароў. Хадзілі па вясковых хатах і старцы. Яны маліліся, ім таксама, ведаючы, што гэта бедныя людзі, давалі з сабой з велікоднага стала. Пры гэтым старцы пытаўся пра імя памерлага, за якога потым маліліся.

ЗЫЧЭННЕ-ПАЖАДАННЕ

Вядома ж, валачобнікі ў час сваіх абходаў спявалі

песні, якія адпавядалі настраю свята. Звычайна валачобныя песні пачыналіся радком “Валачобнікі валачыліся, валачыліся, абмачыліся”. Пасля кожнага радка паўтараўся рэфрэн: “Хрыстос васкрос, сын Божаі!” Кожная валачобная песня на Гарадоччыне мела свае адметнасці, але для ўсяго масіву валачобных песень характэрна зычэнне-пажаданне дабрабыту як для сямейнікаў, так і ў гаспадарцы. Валачобнікі ў песнях маглі звяртацца да гаспадара. Спявалася, што яны валачыліся, абмачыліся, у асеці абсушыліся і ў Ванюшачкі-гаспадара запыталіся дазволу зайсці ў хату. Пасля яны спяваюць гаспадару: “Адчыні вакно, паглядзі ў гумно, / А што ў гумне праявілася: / А каровушкі пацяліліся, / А авечачкі пакаціліся, / А ўсё ярачкі да па парачке”. (Запісана ў вёсцы Маскаленяты ад Сцепаніды Маісеенка, 1908 года нараджэння). Зразумела ж, пасля такіх зычэнняў гаспадары адорвалі валачобнікаў належным чынам: чырвонымі яйкамі, сырам, пірагом, адвараным мясам і іншым.

Яшчэ адна валачобная песня цікавая адлюстраваннем вясковага зычаёвага этыкету. У адказ на просьбу валачобнікаў пусціць у хату ці гнаць з двара гучала: “...Са двара

не паганю і ў хату паза-ву”. За гэтай, здавалася б, простаю па форме вярбальнай формулай, бачацца глыбінныя зместы і сэнсы разумення жыцця працаўніком-рупліўцам. На дабро ў адказ павінна быць дабро, а з адмоўным можна змагацца. Гэта адвечны закон жыцця селяніна-працаўніка.

КАБ АВЕЧКА НЕ СКАНАЛА

Як бачна, на Гарадоччыне бытавалі валачобныя песні рознага зместу. Гэтае меркаванне пацвярджаецца і наяўнасцю песень жартоўнага характару. Вяскоўцы ведалі, што калі яны не запрасяць валачобнікаў да сябе і не адораць іх, то могуць пачуць у адказ нядобразычэнні (“не дасі яечка — здохнець авечка”), якія, канешне ж, мелі жартоўны характар, але аніякім чынам не былі накіраваны на шкоду.

Як і з усякай значнай каляндарнай датай з Вялікаднем у народзе звязваюцца назіранні за жыццём прыроды, прыкметы, што ў цэлым дазваляла рабіць прагнозы адносна плённасці земляробчых клопатаў селяніна. Мясцовыя жыхары раніцай назіралі за ўзыходам сонца. Сцвярджалася, што менавіта ў гэты момант сонца “іграець”: “А вот адзін раз толькі відзела ў малых га-

На здымках: Вялікдзень на Гарадоччыне.

дах. Ай, як прыгала, ай, ты відзела! Ай, як красіва, як красіва! І во так, і во так, і во так... Папалам раздзяляецца, вот эта я відзела сваім газам. Так іграла”. (Запісана ў Гарадку ад Лідзіі Буруновой, 1913 года нараджэння).

Такая багатая эмацыяна-псіхалагічная афарбоўка згаданых выказванняў тлумачыцца не толькі ўзростам інфарматараў (у маленстве ці ў сталыя гады), а яшчэ і тым, што гэты феномен звязаны з адным з найважнейшых святаў як у жыцці чалавека-працаўніка, так і прыроды — Вялікаднем. Сонца магло “іграць”, паводле сведчання аднаго з інфарматараў, таксама і на Дабравешчанне. Убачыць гэтую падзею лічылася за добры знак: меркавалася, што працаўніку будзе спрыянне ва ўсіх яго пачынаннях.

КАБ АДВЕСЦІ ДУШУ

Любімым святочным заняткам для дзяцей і падлеткаў на Вялікдзень была гульня ў біткі яйкамі і выйграваў той, чыё яйка разбіваў іншае. У вёсцы Малое Кашо было прынята, што разбітае яйка забіраў той, у каго сваё заставалася цэлым. Як бачна, у аснове гэтай гульні ляжаў прынцып парнасці, гэта значыць, што адзін выйграваў, а другі прайграваў.

А качаннем яек займаўся дарослыя, і, як апавядаў жыхар Гарадка Іван Таўстаногоў, 1928 года нараджэння, ён стаў паўнапраўным удзельнікам гэтай забавы дзесьці гадоў у сямнаццаць. Колькасць удзельнікаў залежала ад таго, колькі ў той ці іншай вёсцы было мужчын. Пачыналі качаць яйкі па дамоўленасці. Ставілі на зямлю драўляны лубок, перад ім сантыметраў за дзесяць — пятнаццаць клалі яйкі. Калі яйка ў працэсе скочвання з лубка стуклася аб іншае, то апошняе забіралося. Пры гэтым першае яйка зноў пускалі з лубка. А калі яно не закрэне іншае яйка, то яно заставалася на тым месцы, куды скацілася, і ў гульню ўступаў новы ўдзельнік. Ён браў сваё яйка, якое ўжо ляжала на зямлі, і гульня працягвалася па ранейшым сцэнарыі. Інфарматар пры апісанні гэтага занятку паведаваў шэраг цікавых і важных падрабязнасцяў. Звычайна для гэтай гульні кожны ўдзельнік браў адно яйка. Гэ-таму былі свае прычыны. Як і да вайны, так і пасля вайны ў гаспадарцы як шмат не было, бо яны ішлі не толькі ў ежу, але і на продаж, і аплату падаткаў натуральнымі прадуктамі. Таму ўдзельнікі папярэдне дамаўляліся аб кошце аднаго яйка. І вось гаспадар, чыё яйка павінна было за-

най у вёсцы. А пасля пераезду ў вёску Малое Кашо, паводле яго апавядання, на гэтую гульню збіраліся ў мясцовых жыхароў: у Леўчанкі на сцежцы ці ў Цімохі ў двары перад хатай. Пры гэтым ён адзначаў, што сярод удзельнікаў гэтай забавы былі такія яе знаўцы, што пралічвалі траекторыю руху і згодна гэтаму клалі яйка такім чынам, каб яно адпаведна іх вылічэнням стуклася аб іншае. І было нярэдка, што такія ўдзельнікі выйгравалі даволі шмат.

КУЦЦЯ З ПШАНІЦЫ

Пасля Вялікадня праз тыдзень у аўторак адзначалася Радуніца. Да звычайна наведваць могількі на Радуніцу на Гарадоччыне адносіліся па-рознаму. Хтосьці хадзіў на Тройцу. Могількі папярэдне прыбіраліся, а калі было трэба, то нешта рамантавалася, фарбавалася, аздаблялася. Паводле сведчання інфарматара з вёскі Маскаленяты Сцепаніды Маісеенка, 1908 года нараджэння, варылі куццю з пшаніцы, пяклі бліны, сырнікі, а таксама браліся яйкі і іншыя стравы. У час памянання продкаў для памерлых троху адкладвалася ад кожнай стравы. Інфарматар пры гэтым адзначала, што як гэта было і раней, бацюшка і цяпер асвячае могількі.

Пасля Вялікадня і Радуніцы з адпаведнай ім эмацыяна-псіхалагічнай настраёвасцю поўнае турбот і клопатаў жыццё селяніна пачыналася на новым працоўным уздыме. Спраў мелася багата, і ўсё рупіліся рабіць своечасова. І найважнейшым тут было не прамарудзіць, не адстаць ад хуткаплыннага працоўнага рытму веснавой пары.

Таццяна ЦЯПКОВА,
навуковы супрацоўнік
Цэнтра даследаванняў
беларускай культуры,
мовы і літаратуры
Нацыянальнай акадэміі
наук Беларусі

Музыкант, майстар народных інструментаў, арганізатар канцэртаў, выкладчык ігры на гітары — Аляксандр Блахін з Ліды “стварае музыку” па-рознаму. У родным горадзе ён чалавек прыкметны — на гарадскіх святах яго можна ўбачыць не толькі на сцэне, але і проста на вуліцы — з мноствам цікавых і дзіўных інструментаў, а яшчэ ён іграе ў дзвюх групах, ладзіць канцэрты і дорыць лідчанам сустрэчы з тымі артыстамі, якіх любіць сам. Такім чынам Аляксандр Блахін робіць культурнае жыццё ў Лідзе больш насычаным і змястоўным. І, мабыць, кожнаму гораду ці гарадку можна пажадаць паболей такіх энтузіястаў. Пра самае рознае, але так атрымліваецца, што найперш пра любоў да музыкі мы гутарым з Аляксандрам Блахіным.

Надзея КУДРЭЙКА

— У нас не вучаць прафесіі майстра народных інструментаў, у кожнага свая гісторыя. Якім быў ваш шлях?

— Я самавучка, у літаральным сэнсе народны майстар, які на пачатку 90-х пачынаў з рамонту інструментаў — бо ў тыя часы перш чым іграць практычна ўсё трэба было давесці да розуму. У школьным ансамблі ў мяне была бас-гітара, потым я засвоіў іншыя інструменты. А каб адрамантаваць ды наладзіць, неабходна было зразумець самую прыроду гуку, як ён узнікае ў інструменце, што дае рэзананс і тэмбры. Мая група “Нэма” ў свой час выконвала такія акустычны рок у стылі ранняга “Акварыума” ці “Калінава маста”, і там былі ўсе гэтыя дудачкі, флейтачкі. Потым я пазнаёміўся з моцнай гродзенскай суполкай бардаў, цікавіла мяне і этна-музыка.

А такім сапраўдным штуршком, каб пачаць рабіць народных музычных інструменты, для мяне стала знаёмства са знакамітым майстрам з Гродна Мар’янам Антонавічам Скрамблевічам. Нездзе ў 97-м годзе ён прыезджаў да нас у Ліду на фестываль, і я, калі пабачыў гэты вялізны стол, увесь накрыты рознымі цікавосткамі, моцна нахніўся. Мы пазнаёміліся, я потым ездзіў да яго ў госці — нешта такое Мар’ян Антонавіч ува мне, мабыць, убачыў, падарыў сапілку беларускую. І я пачаў як мог. На той час ні абсталявання яшчэ не было, ні інтэрнэту, каб знайсці гатовыя інструкцыі. І я прыдумляў сам — мог і з бамбукавых вудачак што зрабіць, і з лыжных палак у мяне атрымліваліся дудкі. З таго часу я палюбіў эксперыменты, палюбіў ствараць з незвычайных рэчаў.

— А якія, напрыклад, самыя адметныя інструменты ў вас?

— У апошнія гады чатыры я захапіўся “сігарбокс-гітарамі” — іх вырабляюць са скрыняў з-пад сігар. Калісьці ж у Амерыцы цемнакурны рабы пасля працы на плантацыях рабілі сабе інструменты з усяго, што пад рукой: напрыклад, з палкі і кавалка дроту атрымлівалася нешта падобнае на гітару. Блюз так і нарадзіўся, і толькі праз многа гадоў у ім з’явіліся электрагітары і ўсё астатняе. У нашы дні тэма з сігарбокс-гітарамі ўзнікла неўдзельна 15 таму як вяртанне да карнявога гучання, да нечага сапраўднага. Рух паступова стаў вельмі моцным,

разышоўся па ўсім свеце. І выкарыстоўваць можна не толькі сігарныя скрыні, а што заўгодна — ты маеш поўную творчую свабоду. Я сам раблю менавіта з сігарных скрыняў. Магчыма, яшчэ нехта ў Беларусі робіць сігарбокс-гітары, але я асабіста не сустрэкаў. Калі я з такой гітарай іграю на якім вулічным фестывалі, то незвычайны выгляд інструментаў нязменна выклікае здзіўленне і пытанні!

У асноўным раблю многа духавых інструментаў — і традыцыйных, канешне, але і незвычайных — напрыклад, усім чамусьці падабалася дудка з трубы ад пыласоса. А я з пыласоса яшчэ і бубен выпіліў — сам на ім іграю ўжо гадоў 20. Вырабляю і танк драмы — іх яшчэ называюць глюкафо-

намі. Гэта такія незвычайныя інструменты з газавага балона, з вельмі дзіўным гучаннем — адзін мой танк драм паўдзельнічаў у запісе альбома “Цар-агонь” групы “Троіца”. Вабіць мяне японская культура, і я раблю бамбукавыя флейты ў японскім стылі — сякухаці. У групе Dazzling blue іграю ў тым ліку і на сякухаці, у спалучэнні з цымбаламі яны гучаць вельмі арганічна.

— Я ведаю, што вы заўсёды ўдзельнік “Славянскіх базараў у Віцебску”, вас там можна пабачыць з усімі вашымі вырабамі.

— Так, я часты госць на “Славянскім базары” — спачатку сядзеў з інструментамі на вуліцы майстроў, але потым расцэнкі за месца сталі такімі, што я пачаў ездзіць проста як вулічны музыкант. Там можна сустрэцца з мноствам цікавых людзей, у тым ліку і творцаў. І там, дарэчы, я маю магчымасць пераканацца, што не дарма гэтым займаюся, што мая праца чагосці вартая. Езджу я і на іншыя фестывалі, у асноўным тэматычныя, этнічнага кішталту — ва Украіну, Польшчу.

— І ўсё ж выраб інструментаў гэта не адзінае, што ёсць у

А з пыласоса бубен выпіліў, або Незвычайныя інструменты Блахіна

Фота з уласнага архіва Аляксандра Блахіна.

Танк драм.

вашым жыццём. Вы і музыкант, і арганізатар канцэртаў, а па адукацыі прафесійны работнік сферы культуры...

— У свой час я скончыў у Гродне каледж мастацтваў як рэжысёр святаў, і па размеркаванні некалькі гадоў працаваў метадыстам у Палацы культуры. Нават арганізоўваў там панкаўскія канцэрты — да нас і “Кальян” з Гродна прыезджаў, і група “Погост” — дырэктар на мяне кожны раз та-а-а-ак глядзеў, такімі вачыма! (смех) Зараз я

у мяне ніколі не было такой мэты, каб зарабляць грошы музыкай. Магчыма, гэта мяне і выратавала ад расчаравання ці нечага падобнага. Бо для людзей з вялікімі амбіцыямі Ліда, канешне, не самае спрыяльнае месца. І я бачыў мноства таленавітых музыкантаў, якія па выніку зусім забыліся пра творчасць, пра мастацтва — бо расчараваліся. Ці тады ім трэба было б з’язджаць. А я не раз ужо думаю пра тое, што музыка ж калісьці з’явілася не для таго, каб ёй зараблялі грошы — яна проста павінна цябе радаваць! Пра гэта зараз рэдка гавораць, усё больш пра шоу-бізнес і ганарары. А мне дастаткова, каб музыка была, кабулобы момант маглы ў мяне загучаць — і няважна, ёсць публіка ці не. І ўсё жыццё я гэтым займаюся — раблю музыку: і як музыкант, і як майстар інструментаў, і як арганізатар канцэртаў, бо гэтым таксама жадаю музыцы магчыма гучаць.

— У невялікіх гарадках бывае складана з культурнымі іні-

цыятывамі, асабліва з тымі, якія ідуць не ад дзяржаўных органаў, Дамой культуры ці клубаў. А ў Лідзе яны маюцца, і вы якраз з тых энтузіястаў, каму ёсць справа да таго, чым жыве родны горад.

— Вы адчуваеце, што робіце нейкую важную справу, менавіта для людзей?

— Несумненна. У Лідзе няма джаза, няма блюза — калісьці ў нас была неблагая рок-сцэна, але і яна адышла ў нябыт. Увогуле, добрай альтэрнатывай, неэстраднай музыкі практычна няма. Але я яна патрэбна, прычым жывая. Калі чалавек ніводнага разу ў жыцці не пабываў на жывым канцэрце, то ён і не зразумее, што інтэрнэтам ці тэлевізарам такое не заменіш. Гэта я быў заўсёды лёгкім — заплечнік на спіну, і паехаў — хоць у Мінск, хоць у Кіеў ці Варшаву. А не ўсе ж такія. І тры гады таму нам у “Galery” многія рэчы здаваліся неверагоднымі. Напрыклад, як мы думалі — Грабеншчыкова з гітарай у Ліду па-любому не прывязем, а вось “Троіцу” было б крута! Але лічылі гэта проста недасяжнай марай, самі не верылі, што калі-небудзь такое здолеем. Прайшло паўтара гады — і ўсё атрымалася! І на канцэртах кожны раз людзей усё болей і болей.

Але ж, прызнаюся шчыра, я гэта і для сябе раблю — бо і сам атрымліваю задавальненне ад канцэртаў, ад знаёмства з таленавітымі творчымі людзьмі. І мне самому гэта трэба.

— А як у вашым жыцці ўзнікла група “Троіца”, з якой у вас цяпер такія шчыльныя стасункі і ў якасці майстра інструментаў, і ў якасці арганізатара іх канцэртаў? Іван Кірчук пры гэтым ваш зямляк.

— Неяк ля сцен Лідскага замка праходзіла свята, і я там сядзеў іграў на чаротцы. Іван Іванавіч падышоў, мы пазнаёміліся. Потым ён спытаў, ці магу я дапамагчы адрамантаваць некаторыя інструменты, потым — ці магу зрабіць тое, што трэба. Я быў шчаслівы дапамагчы. Бо я фанат “Троіцы”, і для мяне камунікаванне з такім чалавекам дае проста каласальны зарад энергіі і натхнення. Мая флейта гучыць і на альбоме групы “Аляксандра і Канстанцін” — я падарыў, выступала ў нас група “Дзівасіл”, і каб аддзячыць за пудоўную музыку, я падарыў ёй нешта падобнае на ірландскі віслі. І гэтак далей.

І ўсе мае інструменты можна пачуць у запісаных песнях, можна пачуць на канцэртах. Вось я сяджу на канцэрце, а музыканты іграюць на маёй флейце ці яшчэ на чым — для мяне гэта шчасце! Бо мае інструменты жывуць і ствараюць выдатную музыку.

цыятывамі, асабліва з тымі, якія ідуць не ад дзяржаўных органаў, Дамой культуры ці клубаў. А ў Лідзе яны маюцца, і вы якраз з тых энтузіястаў, каму ёсць справа да таго, чым жыве родны горад.

— Сапраўды, я моцна захоплены такім праектам, як “Galery”. Некалькі гадоў таму ў Лідзе складалася таварыства, якое задумала адкрыць выставачную галерэю для самых розных мастакоў, у тым ліку і з асяроддзя андэграўнднага мастацтва. Але з цягам часу галерэя перарасла ў нешта большае, і цяпер там праходзяць і тэатральныя праграмы, і вечары паэзіі, і канцэрты. Дык вось, я ў “Galery” курырую музычныя праекты. Зараз мы перабіраемся ў новае, яшчэ больш прасторнае памяшканне. У нас ужо ёсць сваё пастаяннае кола наведнікаў, і яно з кожным днём расце. Напрыклад, у нашай суполкі “Вконтакте” паўтары тысячы падпісчыкаў, якія ўважліва сочаць за ўсімі падзеямі.

Я вельмі хачу, каб у Лідзе адбывалася нешта цікавае, каб выступалі тыя музыканты, якіх акрамя нас ніхто іншы не запрасіць. Ну хіба ж Палац культуры арганізаваў бы канцэрт Леаніда Нарушэвіча і “Князя Мышкіна” ці нешта падобнае? А “Троіца”? Карэнны лідчанін Іван Кірчук ніколі не быў з канцэрт-там у родным горадзе — гэта ж проста нонсэнс! А ў нас ён быў і з “Троіцай”, і з сольнымі праграмамі. І джазавых

— Я проста рыба, якая жыве менавіта ў такой вадзе. (смех) У марской, напрыклад, не жыве, а толькі ў рачной — недзе пабыўшы, у Ліду заўсёды вяртаюся, як у сваю стыхію. І па вялікім рахунку,

“Мудрагеліста тасуецца калода...”

Пакручасты шлях графа Сямёна Зорыча праз Шклоў

Упершыню пра яго я пачуў у 1963 годзе з вуснаў майго педагога Сямёна Окуня, які на трэцім курсе гістфака Ленінградскага дзяржуніверсітэта чытаў нам лекцыі па рускай гісторыі XVIII — пачатку XIX стагоддзяў. У адной з іх, прысвечанай службовым і асабістым адносінам Кацярыны II і Рыгора Пацёмкіна, і прагучала імя серба Сямёна Зорыча — як аднаго з самых маладых фаварытаў імператрыцы. Пра яго Окунь казаў з павагай, вылучаючы сярод іншых “птушаняў” Кацярыны як адважнага гусара, што адзначыўся ў баях з туркамі-асманамі. Але адначасова і азартнага карцёжніка кштальту легендарнага французскага Сэн-Жэрмэна і рускіх пазтаў Дзяржавіна, Пушкіна, Някрасава. Адным словам, чалавекам ён быў далёка “не самых строгіх правіл”. А вось пра беларускі горад Шклоў, які Зорыч у апошнюю траціну свайго жыцця зрабіў вядомым на ўсю цывілізаваную Еўропу, Сямён Бенецыянавіч не сказаў ні слова. Магчыма, пра гэта не ведаў, а магчыма, лічыў, што аповед пра культурна-адукацыйныя пачыны Зорыча выходзіць за рамкі тэмы яго лекцыі. Таму ў пару маёй маладосці я так нічога пра гэта і не даведаўся. Зрэшты, не адзін я: жыццё гэтага чалавека для шырокай грамадскасці нашай краіны шмат дзесяцігоддзяў заставаўся як бы ў ценю...

ТРОЙКА, СЯМЁРКА, ТУЗ...

Другі раз імя Зорыча я нечакана сустрэў у пушкінскай “Пікавай даме”. Памятаеце? Там Томскі распядае калегу па зялёным сукне ігральнага стала Герману драматычную гісторыю свайго сваяка Івана Чапліцкага, які калісьці прайграў у карты генерал-маёру Зорычу 300 тысяч рублёў. Грошы па тым часе каласальныя. Графіня пашкадавала яго і раскрыла яму сакрэт трох карт, якія дадуць яму магчымаць цалкам адыграцца. Так яно і адбылося. Герман, пачуўшы гэту гісторыю, паставіў перад сабой мэту любой цаной вывудзіць у старога таямніцу гэтых трох карт: тройкі, сямёркі, туза. Чым справа скончылася, вядома: фінальны прайгрыш, мёртва графіня і разбітае сэрца ашуканай Германам Лізаветы Іванавны... Авантурыст з’ехаў з глузду, так і не здолёўшы самасцвердзіцца ў вышэйшым свеце.

А вось рэальнаму Сямёну Гаўрылавічу Зорычу гэта ўдалося ў поўнай меры, хоць шлях быў звільсты і няпросты. Картажная гульня, асабліва так званы “фараон”, у апошні трэці XVIII і пачатку XIX стагоддзяў зрабілася мадэллю жыцця для рускага дваранства і польска-беларускай шляхты. Гэта была своеасабліва “свецкая хвароба”, сапраўдная “рана гасцёўня”, як вобразна выславіўся Уладзімір Адоеўскі. І яна адыграла ў жыцці Зорыча немалую негатывную ролю. Паспрабаваў прааналізаваць запал да такой гульні і Лермантаў у драме “Маскарад”. Памятаеце адказ Арбеніна на рэпліку абражанага Звездзіча (дарэчы, ці не з’яўляецца Зорыч прататыпам гэтага персанажжа?): “Да в вас нет ничего святого, // Вы человек или демон?” — *говорит: // “Я — игрок! . . . // Жизнь — банк, рок мечет, я играю, // И правила игры я к людям применяю”.*

І тут да месца ўспомніць глыбакадумную заўвагу Воланда з “Майстра і Маргарыты”: “Мудрагеліста тасуецца калода...” Меліся на ўвазе хітраспляценні лёсаў у гісторыі роду чалавечага. Сучасны паэт Уладзімір Бушуеў удакладніў гэтую

думку, якая арганічна лягла на біяграфію майго героя: “*Причудливо тасуется колода...// Не знаешь где и что найдешь. // Где рабство, где твоя свобода? // Где жизненный свой путь ты обретишь?..*”

Зорыч у поўнай меры паспытаў і рабства (ён правёў цэлых пяць гадоў у палоне ў туркаў-асманаў), і свабоду, якую лёс падарыў яму ў беларускім Шклове, што апынуўся пасля Першага падзелу Рэчы Паспалітай пад расійскай акупацыйнай мантыяй. І сваё жыццёвае прызначэнне ўчорашні фаварыт Кацярыны II рэалізаваў менавіта тут, на берагах Дняпра...

Дзякуючы Зорычу гэты гарадок у 70 кіламетрах ад Магілёва ў апошнія два дзесяцігоддзі XVIII стагоддзя спазнаў свой “залаты век” і стаў шырока вядомым ва ўсёй Еўропе, як унікальны цэнтр тэатральнай культуры, ваеннай адукацыі і эканамічных інавацый. Невыпадкава сюды, у шыкоўны маёнтак Зорыча, на адпачынак або па справах службовых наезджалоў высокія госці — Кацярына II, імператар Іосіф II Аўстрыйскі, паэт і сенатар Гаўрыла Дзяржавін, князь Пацёмкін, сербскі мітрапаліт-цудатворца Пётр-Негаш Цяцінскі, балетмайстар Іван Вальберх — пры яго садзяванні лепшыя балерыны тэатра Зорыча пасля стануць у Пецярбургу зоркамі еўрапейскай велічыні. Я ўжо не кажу пра шматлікіх еўрапейскіх дыпламатаў, людзей мастацтва, банкіраў і буйных гандляроў, якія несупыннай плыню рушылі ў Шклоў, каб убачыць тамтэйшыя цуды: унікальны тэатр і высакародную вучэльню з шыкоўнай бібліятэкай і арыгіналамі палотнаў мастакоў Адраджэння, жывапісных кірмашы і сетку першакласных мануфактур, усялякія феерверкі, канцэрты, маскарады, балі ды розныя іншыя дзівосы.

АДЗІНЫ ПАРТРЭТ

Паспрабую аб’ектыўна прааналізаваць біяграфію гэтага хвацкага авантурыста са знакам “плюс” у кантэксце яго гуманітарнага ўнёску ў гісторыю Беларусі. Пагатоў,

Граф Сямён Зорыч. Невядомы мастак.

ацэнкі гэтай постаці супярэчлівыя — не толькі з боку яго сучаснікаў, але і сённяшніх гісторыкаў, культуролагаў і журналістаў. Так ці інакш, я перакананы, што пра жыццё і лёс гэтага чалавека, які прайшоў вялікі шлях ад “сына гусарскага палка” да генерал-лейтэнанта, ад фаварыта імператрыцы — да панаўладнага “гаспадара” Шклова, можна здымаць круты кінасерыял.

Разумею, што ацэначныя меркаванні пра чалавека заўсёды суб’ектыўныя. Аднак мяне бянтэжыць, што ў некаторых прысвечаных гэтаму чалавеку публікацыях сустракаюцца сур’ёзныя фактычныя недакладнасці, а часам і проста дылетанцкія здагадкі. Напрыклад, Яўген Анішчанка ў газеце “Секретные исследования” (№ 3, 2014) піша: “гасціннасць Зорыча (маецца на ўвазе Шклоў — Б.К.) дайшла да вушэй самога Вальтэра, які нават склаў оду ў гонар яго мецэнацкіх шчадротаў...” А далей цытуецца сама ода. Не ведаю, каму вялікі філосаф і паэт на самой справе яе прысвяціў, але толькі не Зорычу. Бо Вальтэр памёр 30 мая 1778 года, калі да ад’езду ўчорашняга фаварыта імператрыцы ў “шклоўскую ссылку” яшчэ заставаўся чатыры месяцы.

Або пішуць, што Кацярына ў 1772 годзе “выкупіла” Шклоў для падарунка Пацёмкіну ў дзяржаўнага дзеяча ВКЛ Яна Мікалая Хадкевіча (а не канфіскавала ў Аўгуста Аляксандра Чартарыйскага, як было на самой справе), што Зорыч быў кавалерам Мальтыйскага крыжа... Але гэтую ўзнагароду Павел I увёў незадоўга да кону Сямёна Гаўры-

лавіча, які на той час ужо трапіў у няміласць і бязвыездна сядзеў у Шклове. Яшчэ заўважу, што Зорыч наогул ніколі не знаходзіўся ў Мальтыйскім ордэне. І гэтак далей...

Зрэшты, да нядаўняга часу мы нават не ведалі, як ён выглядаў. Толькі ў 1997 годзе ў Эрмітажы з’явіўся партрэт Зорыча пэндзля невядомага мастака, набыты ў Парыжы ў сям’і аднаго рускага эмігранта. Гэты вобраз і лёг у аснову скульптурнай выявы, цудоўнага помніка Зорычу, адкрытага ў Дзень беларускага пісьменства 2 верасня 2007 года ў Шклове. Аўтары яго — скульптар Уладзімір Слабодчыкаў (пры ўдзеле Алега Варвашэні), архітэктары Юрый Градаў і Георгій Сіваеў.

Акрамя таго, вядомы яшчэ адзін партрэт — маленькі чорна-белы. Ён ілюструе артыкул пра Зорыча ў “Ваеннай энцыклапедыі” І.Д. Сыціна (Санкт-Пецярбург, 1912 — 1913). Але гэтая выява, як мне здаецца — больш фантазія мастака, чым канкрэтны вобраз. Вось, мабыць, і ўся іканаграфія нашага героя. Магчыма, нешта яшчэ ёсць у Сербіі — але гэта мне невядома...

СА СТЭПАЎ ВАЯВОДЗІНЫ

Сямён (Сімяон) Зорыч — з беднага сербскага роду Няранчычаў. Ёсць меркаванне, што ён нарадзіўся ў сяле Бачка (цяпер Бачка-Нова-Сяло) на левым беразе Дуная, край Ваяводзіна. Тады гэтая частка спрадвечнай сербскай тэрыторыі ўваходзіла ў склад Аўстрыйскай імперыі Габсбургаў — у той час як большая частка належала Асманскай імперыі. Дакладная дата на-

раджэння Сямёна Зорыча невядома: ці то 1743 год, ці то 1745-ты. Я схіляюся да другога варыянта і лічу, што на свет ён з’явіўся 14 верасня 1745 года, калі сербы традыцыйна адзначалі дзень памяці Святога Сымона Стоўпніка — апекуна земляробаў і жывёлагадоўцаў. Аднак, сёлета можна хаця б умоўна адзначыць 275 гадоў з дня нараджэння нашага героя.

Яго бацька Гаўрыла Няранчыч быў земляробам ды меў чараду авечак і некалькіх табуноў коней. Маці Стэфаніда — дачка афіцэра арміі Габсбургаў Ёвана (Фёдара) Зорыча і сястра Максіма Зорыча, таксама афіцэра, але расійскай арміі. Быў у нашага героя і старэйшы брат Давід (Дзмітрый), які захаваў сваё імя ў гісторыі толькі тым, што аднойчы ў Шклове падклаў Сямёну вялікую “свінню”, спрабуючы ўблытаць яго ў рызыкую афёру па вытворчасці фальшывых расійскіх асігнацый. Але пра гэта ніжэй.

Такім чынам, раннее дзяцінства Зорыча праходзіла сярод чарназёмных стэпаў і вінаграднікаў шматмоўнай Ваяводзіны — акрамя сербаў, там жылі венгры, румыны, харваты, цыганы, славакі, русіны. Але ў дзевяцігадовым узросце Сямён перасяліўся ў Расійскую імперыю — разам з сям’ёй свайго дзядзькі, прэм’ер-маёра Максіма Зорыча, які ўсынавіў хлопчыка, атрымаўшы дазвол бацькі перамяніць яго прозвішча Няранчыч на Зорыч.

І так сталася, што гэтая метамарфоза стала для Сямёна вялікім дабрадзействам і вызначыла яго далейшы шлях у самыя вышэйшыя сферы тагачаснага рускага дваранства. Тут трэба аддаць належнае Максіму Зорычу. Даслужыўшыся да генерал-маёра, ён не саромеўся свайго нізкага паходжання, не забываў родную Сербію і спрабаваў прасоўваць сваякоў, дамагаючыся, каб з іх атрымаўся толк.

Па прыбыцці ў Расію разам з дзвюма групамі сербаў-перасяленцаў на чале з палкоўнікам Іванам Шэвчам і падпалкоўнікам Райко Прэрадовічам, Максім Зорыч у маі 1753 года ўладкаваў свайго малалетняга пляменніка ў гусарскі полк, раскватараваны ў так званай Славянасербіі. Гэта была ваенізаваная аўтаномная вобласць, створаная сербскімі гусарамі для абароны паўднёвых межаў Расіі ад туркаў і крымскіх татараў і падпарадкаваная непасрэдна Сенату і Ваеннаму калегіуму Расійскай імперыі. Яна знаходзілася на тэрыторыі паміж рэкамі Бахмут і Лугань, на правым беразе Северскага Данца. Да часу з’яўлення тут нашага героя насельніцтва гэтых абласцей складала больш за 26 тысяч чалавек, у іх ліку было шмат сербскіх генералаў і афіцэраў. У перыяд Сямігадовай вайны, у якой прыняў баявы хрост малады вахмістр Зорыч, чатыры сербскія палкі праявілі сябе гераічна.

...Гісторыя ягонага жыцця падобная да казкі пра Папялушку, толькі яе галоўным героем быў вельмі ўдачлівы мужчына. Папялушак у мужчынскім адзенні, якія трапілі з гразі ў князі, у XVIII часам называлі фаварытамі. Але да гэтага “звання”, якое вырашыла далейшы лёс майго героя, маладому гусару давялося прайсці агонь, вяду і медныя трубы.

Барыс КРЭПАК

Працяг —
у наступных нумарах “К”.

Станіслаў Манюшка ў 1844 годзе.
Малюнак Чэслава Манюшкі.

(Працяг. Пачатак у №№ 12 — 14.)

У жыцці Станіслава Манюшкі было нямала знаёмстваў, прыемных і іншых. Зрэшты, як і ў любога іншага чалавека. Аднак рэдка каму “шанце” займець “смяротнага ворага”, які б не толькі доўгія гады старанна атручваў вам жыццё, але і гатовы быў бы і на больш радыкальныя крокі. Менавіта такім праўдзівым — а не аперэ-тачным — “нягоднікам” уяўляецца варшаўскі (а пазней віленскі) музыкант Караль Штурм. Уяўляецца з лістоў Станіслава Манюшкі. Але ж ці было так насамрэч? Варта разабрацца.

“БЕЛЬВЭДЭР” НАД ВЯЛЛЁЙ

У папярэдняй частцы я згадаў, што дзядзька жонкі кампазітара Аляксандры Станіслаў Мюлер памёр 15 чэрвеня 1847 года на руках жонкі, дачкі і зяця (Караля Штурма). Здарылася гэта не ў самой Вільні, дзе Мюлеры мелі вялізарны дом. За нейкі час да смерці Станіслава яны перабраліся ў ваколіцы горада, дзе быў больш здаравейшы клімат. Ігнат Ходзька ў некрологу сябру называе апошнія месца яго жыхарства “бельвэдрам”. А паколькі гэты “бельвэдр” быў адзіны і, да таго ж, вельмі вядомы дзякуючы сувязям са славуцкімі асобамі, пра яго варта распавесці асобна.

Размяшчалася гэтая сядзібка непадалёк ад цэнтру — да яе можна было без напругі дайсці пешшу ў любую пару года. Дзе дакладна, невядома, але згадваецца, што ў вельмі прыгожым месцы на беразе Віліі. Сёння яе называюць Нярыс, але ад першых згадак Вільні і ажно да сярэдзіны XX стагоддзя ў дакументах і на картах рака была Вяллёй або Віліяй.

Першым вядомым на сённяшні дзень уласнікам “бельвэдэра” быў славуцкі лекар, прафесар Віленскага ўніверсітэта Аўгуст-Людвік Бекю (1775 — 1824). Нашчадак французай-пратэстантаў, які ў XVII стагоддзі адшукалі прытулак у Прусіі, нарадзіўся ён ужо ў ВКЛ, у каралеўскім горадзе Гародні. Там жа атрымаў першую школьную адукацыю, якую пазней працягнуў у Галоўнай Літоўскай

школе (будучы Віленскі ўніверсітэт), скончыўшы яе з залатым медалём. Пабываў на стажыроўцы ў Шатландыі, куды быў насланы ад Віленскага ўніверсітэта. Па вяртанні першым у былым ВКЛ пачаў рабіць прышчэпкі ад воспы, якая, разам з халерай, у тая часы наносіла насельніцтву нашых земляў страты, не меншыя, чым любая з войнаў. Выдаў пра вакцынацыю адмысловую брашуру — агулам, дарэчы, працаў у яго шмат. А ў супрацы з прафесарам Юзафам Франкам заснаваў пры ўніверсітэце інстытут вакцынацыі!

Калі б не справа філаматаў, магчыма, ніхто б і слова дрэннага пра яго не сказаў. Але пашчасціла гэтаму прафесару-гігіеналагу застацца ў памяці “як навушніку Навасільцава” ды “прыгнята-ліку перадавой віленскай моладзі”. Хоць докажу таму, што ён актыўна супрацоўнічаў у гэтым накірунку з расійскімі ўладамі, знойдзена не было. Тым не менш, калі прафесар-медык, 26 жніўня (7 верасня) 1824 года быў забіты шаравой маланкай у сваім пакойчыку пры ўніверсітэце насупраць касцёла святога Яна, шмат хто ўбачыў угэтым “Божы провід” — пакаранне за здраду. Праўда, былі і тыя, якія звязвалі “провід” з іншай справай. Нібыта Бекю, змагаючыся за лепшае месца пад сонцам, выжыў з Collegium medicum пры ўніверсітэце іншага выкладчыка Лабенвайна, чым выклікаў вялікую хвалю абурэння. Іншымі словамі, прылёт малаціка задаволіў многіх.

Наш славуцкі паэт і адзін з філаматаў Адам Міцкевіч паспяшаўся ўвесці злавесную асобу Доктара (Бекю) у “Дзяды” (III частка) — што, на думку даследчыкаў, справакавала лютую варажнечую паміж аўтарам і іншым паэтам Юліем Славацкім. Бо Бекю, застаўшыся ўдаўцом, ажаніўся з маці Славацкага, якая таксама страціла сужонка. Славацкі, які вельмі любіў айчыма, не змог дараваць Міцкевічу здэк з памяці Бекю.

Але вернемся да “бельвэдэра”. Гэты дамок, звязаны яшчэ і з памяццю славуцкага паэта, пасля смерці Бекю пе-

дынанд і Апалонія з Напяркоўскіх Штурмы і Станіслаў ды Альжбэта з Закрэўскіх Мюлеры.

У адрозненне ад Аляксандры, у якой у дзень шлюба “аднялі пару гадоў жыцця”, амаладзіўшы яе з 22 да 20 гадоў, у выпадку з Сафіяй указаны ейны рэальны — і даволі паважны, як на “маладу” — узрост. Што да Штурма, ён, як вынікае з метрыкі, з’явіўся ў Вільні не пазней за ліпень 1846 года.

Што ж магло справакаваць перасяленне “сталічнага сіраты” з Варшавы ў Вільню — ды яшчэ адразу зрабіць яго сваяком Ма-

бабулю ды пашалаваўшы дзетак, Манюшкі выехалі ў Варшаву.

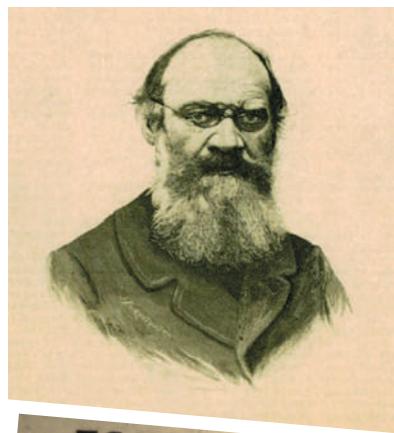
Улетку 1846 года ў Польшчы было неспакойна. На землях, акупаваных аўстрыйцамі, завяршалася грамадзянская вайна. Палыхалі сядзібы, сяляне жахлівым чынам забівалі шляхту і ксяндзоў. Як пісала ў сваёй кніжцы Надзея Друцкая (“Stanisław Moniuszko. Życie i twórczość”, 1966) думкі Манюшкі на гэты конт былі даволі цвярозыя. Нібыта сваёй жонцы ён тлумачыў тая трагічны падзеі тым, што эгаістычная шляхта стагоддзямі крывілі селянаў. Паміж

пра Сафію. Жонка кампазітара, пэўна, перажывала за лёс стрыечнай сястры, якая засядзлася “ў нявестах”, а паколькі ў Вільні добра ведалі яе характар, ахвотных прапанаваць руку і сэрца там не знаходзілася.

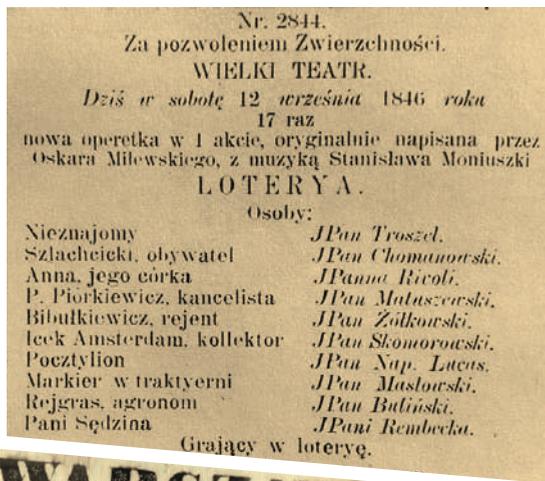
І ў Штурма адразу абудзіўся інтарэс. Як наймалодшы сын, па смерці бацькі ён, верагодна, амаль нічога са спадчыны не атрымаў. А тут раптам — адзіная дачка такой нябеднай і вядомай асобы, як Станіслаў Мюлер. Ва ўсялякім выпадку, такі ход думак выглядае цалкам лагічным. Бо не ўсе ж вераць у цуды “завочнага кахання”.

Таямніцы Манюшкаў

Лепшы крытык і сябра
Юзаф Сікорскі. 1889 год.

Абвестка аб прэм’еры “Латарэі” 12 верасня
1846 года (Tygodnik illustrowany).

Нататка аб паспяховай прэм’еры “Латарэі” 13 верасня 1846 года. (Kurjer warszawski).

райшоў у спадчыну ягоным дочкам. Вядома, што ў 1833-м годзе ён быў маёмасцю сваякоў прафесара — Мянюшкі і Янушэўскіх. А вось наступная згадка звязваецца ўжо з імем Станіслава Мюлера. Ці зняў ён “бельвэдр” у арэнду як лецішча, або набыў яго ў сваякоў Бекю, застаецца таямніцай. Як і тое, што сталася з дамком пасля смерці Мюлера. Для нас важна адно: менавіта “бельвэдр”, верагодна, быў першым віленскім адрасам Штурма, дзе ў “віленскі брук” прарос ягоны “варшаўскі карань”.

АРЫЯ ВАРШАЎСКАГА ГОСЦЯ

Мы ўжо ведаем, што Караль Штурм ажаніўся са стрыечнай сястрой жонкі Станіслава Манюшкі Сафіяй Мюлер. Але акалічнасці гэтага шлюба былі невядомыя манюшказнаўцам. Перакажам тут метрычны запіс, у якім ёсць цікавыя падрабязнасці ўрачыстасці.

Шлюб яны ўзялі 11 жніўня 1846 года ў віленскім касцёле святога Яна. Караль Штурм меў 29 гадоў, а яго абранніца Сафія была на год маладзейшая. У метрыцы згадваюцца бацькі маладых — Вінгэльм Фер-

нюшкі? На гэты конт маю сваю тэорыю.

У 1846 годзе Станіслаў Манюшка вырашае ехаць у Варшаву. Ехаць разам з жонкай, пакінуўшы малых дзетак на бабулю Мюлераву. Рашэнне цвёрдае, і яго рэалізацыя не магло перашкодзіць нават тое, што сыну Баляслава не было і года, бо нарадзіўся ён ў кастрычніку 1845-га. Ды і астатнія дзеці — Альжбэта (ліпень 1841-га), Станіслаў (лістапад 1843-га) - вырасці яшчэ не паспелі. Да ўсяго, сама Аляксандра ўжо была цяжарная Марыяй, якая з’явіцца на свет у лістападзе 1846-га.

Манюшка ішоў ва-банк. У сваім лісце да варшаўскага крытыка Юзафа Сікорскага, датаваным 9 лютага, кампазітар загадаў абвясціць пра намер прыехаць у Варшаву ўлетку 1846 года. Мэтаў было шмат, але адна з галоўных — пошук лібрэціста. Манюшка, які паспрабаваў сябе ў малых музычных формах, адчуў, што здольны замахнуцца на буйны твор — оперу. Але ... “Тут, у Вільні, не маю здольнага да напісання лібрэта” — пісаў ён.

Сабраўшы ўсё неабходнае, праінструктаваўшы

сядзібай і вёскай адвечная непрыязнасць і нават нянавісць. Любыя патрыятычныя заклікі шляхты не даходзяць да свядомасці селянаў, бо тыя бачаць у іх чарговае ашуканства. І гэтая нянавісць не дазваляе сфармавацца нацыянальнай салідарнасці.

Так разважаючы, Станіслаў і Аляксандра напачатку лета прыязджаюць у Варшаву. І цяжкія, але справядлівыя думкі, і прыезд праз нейкі час нарадзілі знакамітую оперу “Галька”. Але ж нас цікавіць Штурм, які неўзабаве пачне штурмаваць віленскія бастыёны.

Як вядома з ліставання Станіслава Манюшкі з Сікорскім, у будучых антаганістаў у Варшаве было шмат агульных знаёмых. Гэта вытлумачальна, бо Штурм быў ужо немаладым варшавянінам з вядомай сям’і, меў брата-тэатрала, і, да таго ж, таксама займаўся музыкай. Магчыма, меў і вялікія амбіцыі. Верагодна, вандруючы па варшаўскіх салонах, звязваючы і развіваючы знаёмствы і творчыя стасункі, Манюшкі і пазнаёмліва з ім.

Думаецца, што менавіта ад Аляксандры Штурм і пачуў

Частка IV. Моцарт і Сальеры па-віленску

І вось, пакуль Манюшка рыхтуецца да варшаўскай прэм’еры “Латарэі”, Штурм выязжае “на перакладных” у Вільню. Маючы “сталічны шарм”, валодаючы “сакрэтамі спакусы” іншага ўзроўню (а можа, і не маючы, і не валодаючы, а проста патрапіўшы ў сіло, якое яму падрыхтавалі Мюлеры), Штурм вокалгненна заручыўся з Сафіяй. І ажаніўшыся з ёй, у тым самым годзе стаў віленчуком.

ПАЧАТКІ ВАЙНЫ

Зразумела, што на ролю Антонія Сальеры Караль Штурм трошкі не дацягваў, бо і ўсеагульнай пашанай у Вільні не карыстаўся, ды і творчы даробак мае значна больш сціплы (да гэтага часу не знойдзена слядоў хоць якіх яго твораў). Нават пушкінскі вобраз “зайздросніка-атручыка” і тое падыходзіць не цалкам. Бо зайздроснасць, відаць была, а вось замахануцца кінжалам на Манюшку Штурм не наважыўся. Тым не менш, падзеі разгортваліся імкліва.

Толькі-толькі атабарыўшыся ў Вільні, Штурм распачаў нейкую пазакладравую, але бурлівую дзейнасць, скіраваную супраць Станіслава Манюшкі. Ды такую бурлівую, што Манюшка ўжо ў сакавіку наступнага 1847 года піша да Сікорскага ліст, поўны роспачы: “Дадай да таго інтрыгі, якімі намагаецца сапсаваць добрую славу, якую мне удалося атрымаць у тутэйшай грамадскасці — спружына гэтага броду ваш Караль Штурм, які асеў у Вільні і хоча даваць лекцыі — разумеш, што гэта канкурэнцыя. Хоча мне ішкодзіць, але цяжка ідуць намаганні — тым большай зацягасць! Баюся нават, ці не сягнула вашага горада, бо супольных маем знаёмых. Ты мне стрый, дарагі Юзаф, і сваім няром падмацоўвай маю самалелую рашучасць”.

Зміцер ЮРКЕВІЧ,
гісторык-архівец

Працяг —
у наступных нумарах “К”.

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.";
 - "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.";
 - "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.";
 - "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.";
 - "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.";
 - "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.".
- Новы раздзел — "Сусвет Язэпа Драздовіча".
- Выставы:
- Выстава твораў жывапісу Юрыя Платонава

- "Вандроўка" — да 3 мая.
- Унікальная выстава да 100-годдзя мастацкага аб'яднання УНОВІС "Нас зразумеюць праз 100 гадоў. Лазар Хідэкель" — да 15 красавіка.
 - Выстава рускага і беларускага іканавіду XVIII — пачатку XX стагоддзяў да 85 годдзя з дня нараджэння Мітрапаліта Філарэта — да 21 мая.
 - Выстава "Рускі імпрэсіянізм" (жывапіс, графіка і скульптура з калекцыі музея) — да 8 чэрвеня.
 - Выстава "Чырвоны — код нацыі. Сакральнасць, эстэтыка, улада".

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".
- Выстава мастацкай фатаграфіі беларускага мастака Уладзіміра Цвірко "Сілуэты спадчыны" — да 12 красавіка.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ё В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Повязь часоў", якая знаёміць з багаццем вобразаў традыцыйнага ручніка.
- Майстар-клас па традыцыйнай тэхніцы роспісу вялікодных яек

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

- 11 — Канцэрт "Ці дзень пануе". Пачатак а 19-й.
- 12 — "Маленькі прынец" (балет у 2-х дзеях). Дырыжор — Алег Лясун. Пачатак аб 11-й і а 18-й.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белсаюздрук"

Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".

Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".

Проспект Незалежнасці, 44.

Вуліца Валадарскага, 16.

кіёскі "Белсаюздрук"

ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.

Проспект Пераможцаў, 5. Вуліца Рабкораўская, 17.

Проспект Незалежнасці, 68, В.

Вуліца Лабанка, 2.

"Пісанкі". Кожную нядзелю а 12-й.

- Выстава Святланы Піваварчык і Святланы Аляксеевай "Чараўніцтва іголачкі" — да 16 мая.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.

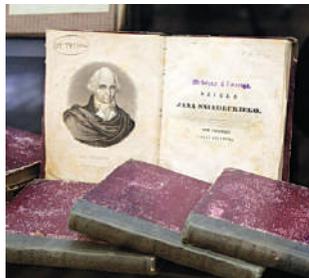
У перыяд з 1 па 12 красавіка Нацыянальны гістарычны музей і Музей прыроды і экалогіі працу-юць з 10 па 12 красавіка.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
- Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка VKL3D.
- Акцыя "Вольнае піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Выставы:

- Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
- Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".
- Выстава "Вайна і мір. Вяртанне" — да 22 красавіка.

■ Анлайн-акцыя пад хэштэгам #красота_спасет_мир.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ ІЗ'ЕЗДУ РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

- Абноўленая экспазіцыя "Гісторыя сацыял-дэмакратычнага руху канца XIX — пачатку XX стст."

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 11.

- Пастаянная экспазіцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг."

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33.

- Экспазіцыі:
- "Сезонныя змены".

- "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
- "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
- "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
- "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
- Атракцыён "Стужачны лабірынт".
- Атракцыён "Лазерны квэст".
- Выстава "Народжаныя морам".

г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а, Дом прыроды. Тэл.: 237 46 94.

- Выстава "Жывая экзотыка" — да 26 ліпеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях";
- "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст.";
- "Беларуская музычная культура XX ст.";
- "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

- Пастаянная экспазіцыя. Майстар-класы:
- Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.
- Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Святлодлава, 4. Тэл.: 327 10 75.

- Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя беларускага кінематографа".
- Выстава "Жывы гук" фотамастака Рамунаса Данісявічуса — да 12 красавіка.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66. Музей працуе: аўторак-нядзеля з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), панядзелак — выхадны.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Часовая экспазіцыя "Бухенвальд" да міжнароднага Дня вязня і 75-годдзя вызвалення вязняў гэтага нацысцкага лагера — да 11 мая.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

- Палацавы ансамбль
- Пастаянная экспазіцыя.

- Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках.

■ Міжнародная выстава "Модныя дамы ў Нясвіжэ" — да 31 мая.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Квэст "Выхадкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".
- Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У госці да Пана Каханку".
- Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".

■ Тэматычная экскурсія з элементамі квэста для дваіх "Інтрыгі Купідона".

- Музейныя камунікатыўныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".

- Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
- Правадзене вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вяселля.
- Музейная фотопляцоўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

- Экспазіцыі:
- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

- Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.

■ Праект "Вайна і мір. Беларусь памятае", прымеркаваны да 75-годдзя Перамогі.

- Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
- Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
- Музейныя майстар-класы і заняткі.
- Мультымедычны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".

■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".

- Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра".

Акцыі:

- "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).
- Віншаванне ад музея, фотасесія "У дзень вяселля — у музей!"

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы музея

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

- Абноўленая экспазіцыя "Адкрыццё жывапісу" (візуальная рэтраспектыва творчасці народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва).

■ Выстава жывапісу і графікі Ленінда Шчамялёва "Пра жанчын і пра вясну" — да 19 красавіка.

■ Выстава "Леаніду Шчамялёву — 97. Графіка з сямейнай калекцыі" — да 19 красавіка.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
- "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт".
- "Фарфоравыя гісторыі. Знакамітыя людзі ў фарфоры" — да 3 мая.
- Выстава жывапісу і графікі Віктара Мікіты "Калодзеж-партал" — да 12 красавіка.

- Выстава жывапісу і графікі "Горад сонца", прымеркаваная да 75-годдзя Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне і прысвечаная 10-годдзю Музея гісторыі горада Мінска — да 7 чэрвеня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

- Выставачныя праекты:
- "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".
- "Мінск сярод сяброў. Гарады-пабрацімы сталіцы Беларусі".
- "Археалагічныя артэфакты ў XII — XIX стст."

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

■ Пастаянная экспазіцыя.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.

- "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX —

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ Ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"

звяртайцеся па тэлефоне

+375 17 286 07 97

і па тэлефоне/факсе

+375 17 334 57 41

альбо пішыце

на электронны адрас

kultura@tut.by!

пачатку XX стст.).

- Виртуальная гульня "Карэтны майстар".

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.

- Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распаўядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Нальшанскія сустрэчы" — да 19 красавіка.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

- Экспазіцыя:
- "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ МЪСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.

- Выстава скульптуры і жывапісу мастака "My Way" Спартака Араццяна — да 12 красавіка.

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ

г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2. Тэл. (8-01597) 2 14 70.

- Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".

г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.

- Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА Ў НАВАГРУДКУ

г. Навагрудак, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

- Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
- Пастаянныя выставы: "Святло кухні Міцкевічаў", "Малюнкі сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.

- Выніковая выстава 15-га Міжнароднага конкурсу жывапісу і графікі "На сваёй зямлі" — да 25 красавіка.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс: 290 60 10.

- Выстава "Шляхі нямецкага мастацтва" — да 12 красавіка.